TITVLO XI.

Como ſe puede menguar la Manda, e faſta que quantia; a que dizen en latin, Falcidia, o debitum bonorum ſubſidium, o Trebellianica.

CONuenible coſa es, e con razon, que el heredero de cada vn ome aya los bienes de aquel a quien deue heredar, o cierta parte dellos. Ca deſaguiſado ſeria, de auer nome de heredero, e non le venir ende pro ninguno. (1) E porque acaeſce a las vegadas, que los omes eſparzen, e derraman todos ſus bienes faziendo mandas dellos, de manera, que non finca al heredero aquella parte que deuia auer por derecho. Porende, pues que en el Titulo ante deſte diximos de las Mandas, e de los Teſtamentarios, que las han de pagar. Conuiene que digamos en eſte, quanto es lo que el heredero puede ſacar de cada manda, quando non ouieſſe aquella parte que deuia auer. E de que coſas puede eſto ſer fecho. E en qual manera, e en que tiempo.

LEY I.

Quanto es, lo que el heredero puede ſacar de cada Manda, quando non ouieſſe aquella parte que ha de auer: e en que coſas lo puede fazer.

FAlcidia es llamada, en latin, la quarta parte de la herencia, que deue auer el heredero eſtraño, a lo menos, de los bienes del finado, por razon que era eſcrito en teſtamento de otro. E porende dezimos, que quando algun ome faza manda de todos ſus bienes, de manera, que non dexa al heredero la ſu parte que deue auer, eſtonce el heredero puede abaxar, de cada vna de las mandas, (1) la quarta parte della, e retenella para ſi. E ſi por auentura, el teſtador non fizieſſe mandas de todos ſus bienes, pero menguaſſelos, de guiſa, que el heredero pagando enteramente las mandas, non le fincaria en ſaluo de la ſu parte; dezimos, que bien puede abaxar de cada vna de

Ley 1. 7. y 8. tit. 8. lib. 5. Recop.

TITULUS XI. DE FALCIDIA, ET TREBELLIANICA.

(1) *Ninguno.* Habes hic unam rationem quare fuit introducta falcidia, alias vide per Bart. *in L. nemo poteſt, col.* 1. *ff. de legat.* 1. & adverte quòd locum habet falcidia etiam favore hæredis ſuccedentis ab inteſtato, *L. filiusfamilias, ff. ad leg. falcid.* Quid autem in legatario, an poſsit detrahere falcidiam de ſuo legato alteri legatario? Jacob. Butri. tenuit quod ſic ſi totum fuit legatarius juſſus reſtituere alii legatario, gloſſ. tamen tenet contrarium *in authentic. de hæred. & falcid.* §. *his igitur*, & ibi Bar. gloſſ. etiam, & ibi Bald. *in L.* 1. *fin. col. C. communia, de legat.* vide text. *in L. pœnales, ff. ſi Titio, ff. ad L. falcid. de fideicommiſſario univerſali*, an detrahat ſi hæres non detraxit? Vide per Bart. *in dict.* §. *his igitur*, & per Joann. de Imol. & Alex. *in L.* 1. §. *denique, ff. ad Trebell.* & Azo. *C. eodem, in ſumma, col.* 1.

LEX I.

Hæres extraneus inſtitutus debet habere quartam quę dicitur falcidia quando gravatur multis legatis, ita quòd excedunt alias tres partes hæreditatis, & reſecatur de quolibet legato, ut habeat dictam quartam, ſi verò hæres inſtitutus ſit de deſcentibus teſtatoris habere debet legitimam debitam juræ naturæ. Hoc dicit.

(1) *De las mandas.* Adde, *L.* 2. *C. ad leg. Falc.* & *L. in quantitate*, §. *fin. L. Plautius*, & *L. lineam margaritarum, ff. eod.* & non poteſt detrahere falcidiam in una re tantum, ut not. Azo. *C. eod. in ſumma, col.* 2. *gloſſ. in dict. L.* 2. & vide per Bart. *in L. in quartam, ff. eod.* & adde *L.* 2. *in fin. infra eod.* quid autem de eo quod detrahitur de legatis, ut legata quæ excedunt patrimonium reducantur ad vires patrimonii? Dic quod illa pars quæ excedit detrahetur de omnibus legatis, tam piis quàm non piis ad dictum effectum, licèt alias de legitis piis non deducatur falcidia quæ debetur jure inſtitutionis, ut *in authentic. ſimiliter, C. eod. & infra eod. L.* 4. probatur hoc bene *in L. ſi certarum*, §. *fin. ff. de teſtam. mili.* & tenet Joann. And. in additio. ad Spec. *tit. de teſtam.* §. 1. *ſuper verb. quid ſi legatum, in fin.* tenet etiam Alberic. *in* L. *ſi quis ad declinandam, C. de Epiſcop. & Cler.* Joann. de Imol. Paul. & Alex. *in L. ſi poſt miſſionem. ff. ad leg. falc.* Bar. *in dict. authentic. ſimiliter*, dicit tamen ſingulariter Angel. *in dict. L. ſi certarum*, §. *ſimiles*, hoc eſſe verum, ſi legata conſiſtunt in quantitatibus, ſecùs ſi in ſpeciebus conſiſterent, nam tunc illa quæ ſunt in ſpeciebus hæreditariis pręſtabuntur integra, pro quo bene facit text. *in* L. *fideicommiſſorum, ff. ut in poſ. legat.* idem tamen Angel. *in L. quærebatur, ff. ad leg. falc.* per illum text. tenet contrarium, imò quod prorrata detrahatur de quolibet legato, ſive conſiſtat in quantitate, ſive in ſpecie, & ibi reſpondet ad nota. per gloſſ, *L. ſi verò compoſita, ff. de teſtam. mili.* quæ dicit non fieri compoſitionem, neque contributionem cum quædam legata conſiſtant in ſpecie, quædam in genere: quia dicit ſe intelligere illam gloſſ. quando omnia legata ſunt intra vires patrimonii, ſed quando exhauriunt patrimonium fortè in longe pluri, tunc ad compoſitionem venitur per *dict.* L. *quærebatur*, Paul. de Caſt. fuit in hoc ſibi contrarius, ut refert Alex. *in dict. L. quærebatur*, ubi ipſe tenet opinionem Ang. tanquam tutiorem quam etiam dicit tenere Bal. *in* L. 2. §. 1. *ff. de condit. indeb.* ubi reſpondet *ad dict. L. ſi fideicommiſſorum*, & idem tenet Bald. *in* L. 2. *ad fin. C. ad leg. falc.* & *in L. licèt, eod. tit.* ubi dicit eſſe ad hoc text. expreſſum. Adverte etiam, quòd pretium ſervorum manumiſſorum ex judicio defuncti deducitur de hæreditate tanquam æs alienum, & per conſequens deducitur ante omnia legata, ut *in L. ſi ſervus*, §. *incertum, cum* L. *ſeq. &* L. *æris, ff. ad leg. falcid.* L. 1. §. *in quibuſdam, ff. ſi cui pluſquam per leg. falc.* ſed intelligendum eſt ne in hoc decipiaris reſpectu legis falcidiæ debitæ jure inſtitutionis, non verò reſpectu diminutionis fiendæ propter defectum patrimonii ſecundum Bart. *in dict. authentic. ſimiliter*, & quia eſt eadem ratio in aliis legatis piis, quæ tamen diminuuntur, ut dixi propter defectum patrimonii quod tamen ſub intelligerem, & limitarem quando ageretur de præjudicio legitimæ filiorum debitæ de jure naturę, quia illa non debet minui etiam propter libertates legatas ſervis, ut not. gloſſ. *in* L. *papinianus*, §. *quarta, ff. de inofficioſ. teſtam.* ceſſante verò legitima tunc etiam propter defectum patrimonii non debent minui legata talia libertatis, ſed deducuntur ut æs alienum, ut probat text. apertus *in dict.* §. *in quibuſdam*, nota etiam quod legatum dotis factum filię per patrem ante omnia alia legata deducitur, tanquam æs alienum, & ſic aliis legatis præjudicat Bar. notabiliter *in* L. 2. §. *ſi ſponſa, ff. de privileg. creditor.* Bal. novell. *in tractat. de dote, fol.* 34. *col.* 3. *verſic.* 1. *privilegium*, de legato autem alimentorum, vel uſusfructus, ſeu in annos ſingulos, quomodo defalcetur. Vide L. *cum Titio*, & L. *hæreditatum, ff. ad leg. falc.*

de las mandas, aquello que de mas mandare, (2) e retenerla para ſi, faſta que aya ſu derecho. E eſte abaxamiento ſe deue fazer de cada manda, ſegun fuere la quantia dellas. Mas ſi los herederos fueſſen de los que deſcienden, o ſuben por la liña derecha, del fazedor del teſtamento, eſtonce deuen auer la ſu parte legitima; (3) a que llaman, en latin, debitum juræ naturæ: aſsi como diximos de ſuſo, en el Titulo, de los que pueden fazer teſtamento, en la ley que comiença, Religioſa vida. Otroſi dezimos, que el heredero puede ſacar ſu parte, aſsi como diximos, de todas las mandas, o donaciones, (4) que los teſtadores fazen por razon de ſu muerte.

LEY II.

En que manera ſe deuen menguar las Mandas.

LA manera en que los herederos deuen baxar de las mandas por la ſu parte legitima, a que llaman en latin, Falcidia, es eſta. (1) Que primeramente deuen pagar todas las debdas (2) que deue el defunto, tambien las que deue a aquel que eſtablecio por ſu heredero, como a otros qualeſquier, a quien las deuieſſe. Fueras ende, ſi el teſtador dixeſſe ſeñaladamente en ſu teſtamento, que el debdo que deuia a aquel que eſtableſcio por ſu heredero, que non queria que ſe ſacaſſe (3) de las mandas, nin ſe entregaſſe del. Otroſi, deue ſacar en ante todas las deſpenſas, (4) que fueſſen fechas por razon de la muer-

Ley [illegible] 7. y [illegible] tit. [illegible] Recop.

(2) *Demas.* Adde *d. L. in quantitate*, §. *fin. ff. eodem, & inſtitut. eod.* §. *fin.*

(3) *Su parte legitima.* Satis apertè probatur hic filium, vel patrem non poſſe detrahere duas quartas debitam, ſcilicet, jure naturæ, & aliam debitam jure inſtitutionis, quòd patet ex dictione, *mas*, quæ latine, ſed, adverſatur in jure, & in facto, *L.* 2. *ff. ſi quis in jus vocat. non ſerit*, gloſſ. & Bart. *in L. qui uſumfructum, ff. de verb. oblig.* & *in L. prætoriæ*, §. 1. *ff. de prætor. ſtipulat.* habebit ergo filius legitimam debitam jure naturæ tantum, ut hic vides, & non quartam falcidiam debitam jure inſtitutionis, licèt ei locus eſſet eo quòd hæreditas onerata eſſet legatis puris, vel conditionalibus, vel in diem, & hujus ſententiæ fuit Azo. *in ſumma, authentic. de hæred. & falcid. col.* 2. *verſic. hic autem quæri poteſt.* ubi quærit, an alicui plures falcidiæ competere poſsint, ut ſi filius fuerit inſtitutus, & in totum reſtituere rogatus, an quartam trebellianicam, & jure naturæ debitam poſsit habere, vel ſi fuerit legatis oneratus, an quartam jure naturę, & jure inſtitutionis habeat, vel ſi fuerit arrogatus, an quartam ex conſtitutione Divi Pii, & jure naturæ, & trebellianicam poſsit petere? Et reſpondet ſatis ſe putare in omnibus caſibus hujuſmodi unam quartam ſufficere, arg. §. *ſi quis autem non implens, in eod. authentic.* & *L. papinianus*, §. *penult. ff. de inoffic. teſtam.* niſi in caſu, quando rogatus eſſet filius, de reſtituenda hæreditate ſub conditione, vel in diem: nam ſtatim poteſt retinere debitum bonorum ſubſidium, ſed adveniente die, poteſt habere quartam trebellianicam, ut *C. ad trebellian. L. jubemus*, & iſta eſt communis opinio, & quæ practicatur in judiciis, & in ſcholis, ſecundum Ang. *in L. cohæredi*, §. *cum filiæ, ff. de vulg. & pupil.* & plene tradit Alexand. *in L. in ratione*, §. *quod vulgo*, 5. & 6. *col. ff. ad leg. falcid. & conſil.* 142. incipien. *circa primam dubitationem, in* 2. *vol. & in* 2. *dubio.* Jaſon *in authentic. res quæ, C. communia, de legat. col.* 3. & *in authentic. noviſſima, C. de inoffic. teſtam. num.* 39. & *in L. filium, num.* 8. *C. famil. herciſc.* Decius *conſil.* 55. *num.* 8. *& conſil.* 228. *col. fin. & conſil.* 419. *col.* 1. idem etiam eſſet in aſcendentibus à liberis gravatis, de reſtituenda hæreditate ſub conditione, vel in diem, tenent Ang. & Cuma. *in L. ſi à milite*, §. *fin. ff. de teſtam. milit.* ubi Bal. de hoc dubitavit, & opinionem Ang. & Cuma. ſequuntur dicentes eam eſſe communem Joann. Crottus *in L. qui Romæ*, §. *duo fratres, col.* 22. *ff. de verbor. oblig.* & Aimond. Sab. *in conſil.* 110. quamvis Alex. contrarium tenuerit, *in d.* §. *quod vulgo, col.* 7. An autem de iſto jure partitarum, & legum fori, & Tauri procedat hodie iſtud de trebellianica, quando filius, vel pater fuit gravatus de reſtituenda hæreditate, ſub conditione, vel in diem? Vide quòd dixi *in* L. 12. *in gloſſ. fin. tit.* 5. *ſupra ead. part.* & quòd dixi ſupra non poſſe detrahi legitimam, ſcilicet, debitam jure naturæ, & falcidiam debitam jure inſtitutionis, etiam quando legata erant conditionalia, vel in diem, tenet Fulgo. *in* L. *quamquam, C. ad* L. *falcid.* & iſtam partem tenet Alex. *in d.* §. *quòd vulgo, col.* 7. *verſic. poteſt etiam ex prædictus dubitari*, ubi vult in hoc eſſe diverſitatem inter falcidiam, & trebellianicam, quamvis Bal. *in d.* L. *quamquam*, voluerit contrarium. An autem in caſu, quo filius poteſt deducere duas quartas, poſsit adhiberi remedium quòd unam tantum detrahat? Vide per Alexand. *in* L. *ſi debitor, ff. ad leg. falcid.* ubi tradit quòd ſic, videlicet ut pater prohibeat trebellianicam deduci, & jubeat compenſari eam cum legitima, vide ibi per eum quamplures ad hoc allegantem. Adverte etiam quòd in caſu, quo deducendæ eſſent duæ quartę detrahetur prius de univerſo legitima debita jure naturæ, & poſtea de reſiduo trebellianica, ita vult gloſſ. *in cap. raynaldus ſuper verbo medietatem, & ſuper verbo licèt ipſas non expreſſerit, de teſtam.* & tenet Bal. *in d. authentic. de hæred. & falcid.* §. *ſi quis autem non implens.*

(4) *Donaciones.* Habet enim locum falcidia non ſolum in legatis, & fideicommiſsis: ſed etiam in donationibus cauſa mortis, L. *ſi quis quadringenta, ff. ad leg. falcid.* & etiam in donationibus factis inter vivos, ita tamen ſi morte confirmantur, L. *in donationibus, C. eod.* & L. *antepen. C. de donation. inter vir, & uxor.* habet etiam locum in mortis cauſa capionibus, *in d.* L. *ſi is qui quadringenta*, & tenet Azo. *C. eod. in ſumma, col.* 1. *verſic. locum habet falcidia.*

LEX II.

Antequam detrahatur falcidia, deducitur de bonis defuncti æs alienum etiam ipſi hæredi debitum: niſi teſtator prohibuerit deduci quod debet hęredi, deducuntur etiam expenſæ funeris, & inventarii, & inſtrumenti teſtamenti. Item non detrahitur falcidia de pecunia relicta ad emendos ſervos alienos, & manumittendos niſi in eo quòd excedat pretium emptionis, ex legato tamen quo quis gravatur, ut proprium ſervum manumittat detrahitur falcidia, de cæteris verò rebus detrahitur in eiſdem rebus ſi diviſionem recipiant alias in extimatione, neque poteſt hæres eligere falcidiam in una re alii legata, niſi de legatarii conſenſu. Hoc dicit.

(1) *Es eſta.* Proſequitur dicta Azo. *C. ad leg. falcid. in ſumma, col.* 2. *verſic. ſic autem ponitur.*

(2) *Las debdas.* Adde, L. *qui fundum*, §. *ſi quis hæredem, ff. eod. C. eod. in* L. *irritum*, & L. *in imponenda.*

(3) *Non queria que ſe ſacaſſe.* Adde, L. *ſi debitor, ff. eod.*

(4) *Las deſpenſas.* Impenſa funeris omnino deducitur: quia neceſſaria eſt, ut hic, & intellige, ut habetur *in* L. 1. §. *fin. ff. eod.* & L. 2. *& in* §. *cum autem, inſtit. eod. tit.* ubi vide, quid ſi monumentum ſit ſumptuoſum, quòd teſtator juſsit fieri, an detrahetur falcidia de ſuperfluo, ultra neceſsitatem ſecundum qualitatem perſonæ defuncti: nam Ang. *in d.* §. *fin.* & *in* L. *hæreditas*, §. 1. *in princ. ff.* de

muerte del defunƈto; e aun deue ſacar en ante, las deſpenſas que fizieren en los eſcritos del teſtamento, e en los memoriales (5) de los bienes del defunto. Otroſi, deuen ante ſacar los dineros que el teſtador mandaſſe, para comprar los ſieruos que mandaſſe franquear. Pero en eſto y a departimiento: ca ſi el teſtador mandaſſe a alguno dineros, por que franqueaſſe ſu ſieruo miſmo; (6) de tal manda como eſta bien puede ſacar la parte que es llamada, Falcidia. Mas ſi mandaſſe dar los dineros a algun ome, a quien mandaſſe comprar ſieruo de otri; ſi todos los dineros entraſſen en la compra del ſieruo, non ſe puede porende ſacar la Falcidia; mas ſi ſobraſſen dineros de la compra, bien ſe puede ende ſacar: (7) e de todo lo al que fuere, puede el heredero ſacar la ſu parte legitima, en eſta manera; que ſi aquella coſa de que fue fecha la man-

de petition. hæred. tenet quòd cum hoc tendat ad ornatum Eccleſiæ, dicetur reliƈtum ad pias cauſas, & ſic indiſtinƈtè ceſſabit falcidia, Joann. de Imol. tamen ibi tenet contrarium, quia non videtur propriè reſpicere piam cauſam, quatenus expenditur ultra neceſsitatem, ſed potius tendit ad vanam gloriam, & ſolatium vivorum, & memoriam defunƈti. Alex. ibi tranſit cum Ang. poſt Rapha. & Paul. de Caſt. cum limitatione tamen quòd hoc tendat ad ornatum Eccleſiæ: quia reliƈta ad ornatum Eccleſiarum enumerantur inter legata pia, ut tradit idem Alex. *in* L. 1. §. *ad municipium*, *ff. eod.* Si ergo, ſecundum qualitatem defunƈti dedecus eſſet ſepeliri in terra impenſa neceſſaria reputabitur conſtruƈtio monumenti ad ſepeliendum eum, dum tamen talis impenſa ſit decens ſtatui ſuo, ut declarat Joan. de Imol. *in diƈt.* §. *de impenſa, ſeu final. ff. eod.* & Ang. Aret. *in* §. *fin. inſtit. eod.* quid autem de expenſis, quæ fiunt in exequiis prælati mortui, an ſit ſolvendæ de dignitate, vel de bonis prælati mortui, vel ejus hæredum? Vide per Abb. *in cap. ut præteritæ, de eleƈtio.* ubi refert ſe in hoc non vidiſſe authoritatem Doƈtoris antiqui, & quòd Cardin. ibi breviſsimè dixit ſe credere quòd ſint fiendæ ex bonis prælaturæ: quia procedunt ad negotium eleƈtionis, ut *in cap. bonæ, 2. de eleƈtio.* Abb. verò ibi referens ſe ad diſputationem ſuam, quæ incipit Sempronius, concludit, quòd expenſæ concernentes remedium ſeu ſolatium animæ defunƈti, fieri debent ex bonis prælaturæ, quantumcunque prælatus habuerit proprium per argumentum optimum, *in cap. ad apoſtolicæ, de donati.* & *in cap. bonæ rei, 12. quæſt. 2.* & *in cap. ubi periculum de eleƈtio. lib. 6.* expenſæ verò, quæ fiunt ad conſolationem, & pompam vivorum, ut magnus apparatus funerum in veſtibus, & aliis ſimilibus, iſtæ non ſint deducendæ ex bonis prælaturæ, videas ibi per eum, & plenè in diƈta ſua diſputatione. Quid autem ſi Papa det Clerico licentiam teſtandi de his, quę habuit ex titulis ſuorum beneficiorum, ad quem ſpeƈtet impenſa funeris tunc, vide per Decium *in hoc conſulentem, conſil.* 157. incipit *quæritur*, de expenſis funeralium Reverendiſsimi Cardinalis Tributii, & quatenus ibi tradit, quòd translatio bonorum videtur faƈta cum oneribus ſuis. Adde ad allegata ibi per eum, L. 2. §. *ſi quid, ff. de hæred. vel aƈtio. vendi.* quę magis in terminis facere videtur, quæ autem dicatur impenſę funeris (ſeu *por razon de la muerte*, ut in iſta lex dicitur) dic quòd quidquid in hoc fuerit erogatum antequam corpus ſepeliatur, L. *at ſi quis*, §. *funeris cauſa*, & L. *funeris ſumptus, ff. de religioſ. & ſumpti. fune. optima*, L. 12. *tit.* 13. *part.* 1. ex quo infertur prout infert Michael de Cifuentes *in* L. 30. *in ordina. Tauri*, quod impenſa faƈta in pulſatione campanarum, & in recommendatione Clericorum, & in duƈtione corporis ad Eccleſiam ſepulturæ, & in apertura ſepulturæ, & in Miſsis, cera, & oblationibus, quæ offeruntur, & in veſtibus luƈtuoſis, dicitur impenſa funeris. Allegat gloſſ. nota. & ibi Angel. *in* L. *ſi ex re*, §. *fin. ff. de ſtipul. ſervor.* Cætera verò quæ expenduntur ſepulto jam corpore, non dicuntur impenſa funeris, niſi in caſu: cum corpus ſepeliatur de noƈte, & poſtea die ſequenti antequam divertatur ad extraneos aƈtus efficiantur obſequiæ: nam etiam tunc dicetur impenſa funeris, ſecundum Cardinal. *in clement. dudum, in* §. *verùm*, 4. *quæſt. de ſepulturis*, L. *tamen iſtam*, & ſimiles, ſcilicet quòd impenſa funeris deducatur, ut æs alienum, ut hic, & *in d.* L. *in imponenda*, & *d.* §. *fin. cum* L. *ſequent.* & L. *impenſa, ff. de religioſ. & ſumpt. funer.* & L. *fin.* §. *in computatione, C. de jur. deliber.* limitabis ubi traƈtaretur de legitima filiorum, vel aſcendentium: nam tunc detrahitur talis expenſa de quinto, vel tertio bonorum, & non de tota hęreditate, ut cavetur, *in d.* L. 30. & *in* L. 6. *in ordina. Tauri*, & quòd ſupra retuli de veſtibus luƈtuoſis, quòd reputentur impenſa funeris, ex gloſſ. & Angel. *in d.* L. *ſi ex re*, §. *fin.* confert, ſecundum Ang. ibi quòd veſtimenta vidualia tradita uxori tempore funeris, & luƈtus mariti imputentur hæredi, & non in ſumma dotiſuæ, limita, & intellige, ſecundum Joan. de Imol. *in d.* §. *fin. d.* L. *ſi ex re*, quando tales veſtes eſſent vilis pretii, & deputatæ ad uſum quotidianum: ſecus fortè ſecundum eum ſi eſſent veſtes feſtivæ, & magni valoris: quia tunc videtur potius tradita diƈta veſtis, ut ſervet honorem mariti, quamdiu ſit vidua, quam videatur donata, arg. L. *ſi ut certo*. §. *interdum, ff. commodat.* & ideo ſi tunc mulier nuberet. hæres poſſet, ſecundum eum, tales veſtes pretioſas repetere, quòd tamen intelligit niſi alia eſſet conſuetudo regionis: nam illa eſſet ſervanda, arg. L. *minimæ, ff. de legi.* Vitalis etiam in ſuo *traƈtatu clauſularum, fol.* 332. *cum ſequent. adducit in iſta q.* Bald. *in margarita.* Inno. ſuper parte maritus, & Ludo. Roman. *in authentic. ex teſtament. C. de collat.* & videtur ſe reducere quòd, aut hæredes tenentur ad alimenta: quia dos conſiſtebat in mobilibus, vel uxor manſit prægnans, & tunc tenentur hæredes uxori ad veſtimenta lugubria, aut non tenentur ad alimenta, & tunc neque tenebuntur ad iſtas veſtes: ſi tamen ei datæ fuerunt, & ſunt viles, efficiuntur uxoris: ſi verò ſunt magni valoris, videntur traditæ ad uſum, non animo donandi, unde ſi tranſeat uxor ad ſecunda vota, poſſunt repeti ab ea, quæ omnia intelligit, niſi aliter ſe habeat conſuetudo: quia illa eſt ſervanda: & quòd iſtas veſtes nigras uxor ſecundo nubens reddere debeat, adde Bal. 5. *vol. conſil. in conſil.* 478. incipit *quædam ſunt res*, ubi etiam ponit hæc verba quoad pannos nigros viduales debet diſtingui qualitas perſonarum: nam ſicut uxor debet habere alimenta, ita etiam indumenta, unde abſque viduali veſte non poteſt honeſte tranſire, debet fieri expenſis viri, ut notatur *in* L. *ſicut, de oper. libertor.* & ita ſervat conſuetudo, tamen, ſi poſtea deponit luƈtum, & habitum vidualem, reddat veſtes quas recepit, & contemnit, arg. *ff. ſolut. matr.* L. *in his*, §. 1. mulier verò quæ non vult, indui de nigro, non propterea eſt infamis, ut *C. de infami.* L. *decreto.*

(5) *E en los memoriales.* Adde, L. *fin.* §. *in computatione, C. de jur. deliber.* deducitur etiam quòd impenditur in venditione bonorum pro debitis exolvendis, ut *ff. eod.* L. *quantitas.*

(6) *Su ſieruo miſmo.* Adde, L. *generaliter*, §. *ſi quis alienum*, & §. *ſi cui*, & L. *decem, ff. de fideicommiſſ. liber.* & L. *ſed ſi non ſervus, ff. ad leg. Falcid.*

(7) *Ende ſacar.* Detrahitur ergo falcidia, ſi ea detraƈta quòd ſupereſt, ſufficit ad alienum ſervum redimendum, ut in juribus in præcedenti gloſſ. allegat. quid autem de pretio ſervi teſtatoris, vel hæredis, quem teſtator jubet manumitti? Vide *in* L. *ſi ſervus, cum li. ſequent.* & L. *æris alieni, ff. eodem.*

manda, fuere atal, que ſe pueda partir ſin daño, e ſin mal eſtança della, deue el heredero tomar della ſu parte; (8) mas ſi fueſſe coſa que ſe non pudieſſe partir, aſsi como ſieruo, o cauallo, o libro, o otra coſa ſemejante, eſtonce deuenla apreciar, (9) e del precio della deue tomar el heredero la ſu parte. E ſi el heredero quiſieſſe tomar ſu parte entera en vna coſa (10) apartadamente, que fueſſe mandada a otro, non lo puede fazer, ſi non fuere con plazer de aquel a quien fue mandada.

LEY III.

Que tiempo deue ſer catado, para poder menguar las Mandas, en razon de ſacar el heredero la ſu parte legitima.

Ley 1. 7. y 8. tit. 8. lib. 5. Recop.

LA quantia de los bienes del defunto deue ſer catada, e aſmada, en el tiempo que el fino, (1) porque ſegun lo que por eſtonce era, deue el heredero ſacar la ſu parte. E ſi deſpues ſe menguo, o ſe creſcio, (2) el daño, o el pro della perteneſce al heredero, e non a aquellos que deuen auer las mandas. E eſto ſeria, como ſi el teſtador ouieſſe en valia cient marauedis quando finaſſe, e los bienes en que los ouieſſe fueſſe en ganados, aſsi como en vacas, o en ouejas, o cabras, o otros ganados. Ca, ſi quando murieſſe el teſtador valieſſen cient marauedis los ganados, e non mas, e deſpues pa-

rieſſen, o eſquilmaſſen dellos otros frutos, aſsi como queſo, e lana, de guiſa, que los fijos, e los eſquilmos valieſſen otros cient marauedis, o mas; por todo eſto, aura el heredero todo el eſquilmo de los ganados, e la quarta parte de los cient marauedis, que valian los bienes del teſtador quando fino. Otroſi dezimos, que ſi ſe menguaſſen deſpues de los bienes del finado la quarta parte dellos, con todo eſſo auran las mandas cumplidamente, aquellos a quien fueron mandadas; e el heredero perdera la ſu parte, de todo aquello que menguare ende. Ca derecho es, pues que a el perteneſce el pro del acreſcentamiento de la herencia, que otroſi ſufra el daño, (3) quando y acaeſciere deſpues de la muerte del teſtador.

LEY IIII.

Quales Mandas non deuen ſer menguadas por razon de Falcidia.

SAcar pueden los herederos, de las mandas, la ſu quarta parte legitima, a que llaman en latin, Falcidia, aſsi como de ſuſo moſtramos. Empero mandas y a de tal natura, de que la non podrian ſacar: e ſon eſtas; aſsi como de las coſas, que dexa el fazedor del teſtamento a Egleſia, (1) o a otro lugar religioſo, o a Hoſpital, o a pobres, o para quitar los captiuos, o en alguna otra manera que fueſſe obra

Ley 1. 7. y 8. tit. 8. lib. 5. Recop.

(8) *Su parte.* Adde, L. *Plautius*, & *leg. lineam margaritarum, ff. eodem, & C. eod. leg. error. & leg. 2. & leg. final.*

(9) *Apreciar.* Et æſtimatione faƈta denuntiabit hæres legatario, ut partem æſtimationis inferat, ut ſubjicit, quòd ſi non inferat, utetur adverſus eum doli exceptione. *L.* 1. §. *ſi uſusfruƈtus, & leg. ſi is qui*, §. *ſi, ff. ad leg. falcid.*

(10) *En vna coſa.* Proſequitur diƈta Azo. *C. eod. in ſumma, col. 2. verſic. & pro hoc ſolvitur quæſtio*, non enim poteſt hæres invitis legatariis in una re detrahere falcidiam, ut probatur in *L. Plautius, ff. eod.* & adde quæ dixi in *leg. 1. ſupra eod. in gloſſ.* 1.

LEX III.

Quantitas hæreditatis in computatione falcidiæ inſpicitur tempore mortis teſtatoris: nec quòd poſtea accrevit aufert hæredi falcidiam: nec quod diminuitur eum exonerat à legatorum præſtatione. Hoc dicit. Habuit ortum à §. *quantitas, inſtit. ad leg. falcid.* & à *L. in quantitate, ff. ad leg. falcid.*

(1) *Fino.* Adde, *L. in quantitate, in princip. ff. ad leg. falcid. & inſtitut. eod.* §. *pen.*

(2) *O ſe creſcio.* Adde, *L. in ratione, in princip. ff. eod.* ubi vide Ang. & Alex. limitantem hoc quatuor modis, & per Paulum de Caſt. limitantem etiam niſi diminutio, vel augmentum contingens poſt mortem teſtatoris ſumpſiſſet originem in vita teſtatoris quia tunc videretur contigiſſe in vita, *L. Paulus, ff. eod.* & vide ibi per Alexand. per quem etiam vide, quid in trebellianica, & quid etiam in legitima debita de jure naturæ, & per Paul. de Caſt. ibidem, & in *L. in quantitate, in princ. eod. tit.* Vide etiam ibi per Paul. & Alex. an iſta. l. procedat etiam hodie faƈto inventario, & per Bar. & Alex. in *diƈt. L. in ratione*, §. *diligenter*, & adde etiam *leg. cum quo, ff. ad leg. falcid.*

(3) *El daño.* Adde, *L. ſecundum naturam, ff. de reg. jur.*

LEX IIII.

Non detrahitur falcidia de reliƈtis Eccleſiæ, Hoſpitali, & loco Religioſo, aut pauperibus, ſeu in redemptione captivorum, vel alias pias cauſas, ſecus in legitima debita jure naturæ, nec etiam extraneus hæres, de militare teſtamento jure militari faƈto. Hoc dicit. Concord. cum hac *L. ſi quis ad declinandam, C. de Epiſcop. & Cleric. & cap. ſi pater, de teſtam. lib. 6.*

(1) *A Egleſia.* Adde, *cap. Pontifices, 12. q. 3.* ſive igitur relinquatur Eccleſiæ ſimpliciter, ſive Eccleſiæ, & ad piam cauſam, ſive ad piam cauſam tantum, ceſſat falcidia, ut hic, & in *authentic. ſimiliter, C. ad leg. falcid.* & in corpore, unde ſumitur, & ſic corrigitur, *L. 1.* §. *ad municipium, ff. ad leg. falcid.* quatenus dicit, quòd habet locum falcidia etiam in his, quæ Deo relinquuntur, & iſta erit magis communis opinio quam etiam tenebat Azor. *C. eod. in ſumma, col. fin.* cum finaliter dicit melius eſt favore Clericorum, ut dicamus correƈtum. Sed quid ſi una Eccleſia, vel alia pia cauſa eſſet inſtituta hæres, & gravetur legatis reliƈtis alteri Eccleſiæ, vel piæ cauſę, an tunc etiam ceſſet falcidia? Dinus tenuit quòd tunc competat falcidia, ex eo quia privilegiatus non poteſt uti privilegio contra pariter privilegiatum, per id quòd habetur in *authentic. de ſanƈtiſsim. Epiſcop.* §. *ſed hoc præſenti*, ubi etiam hoc tenet Angel. & idem voluit Abba. in *cap. in præſentia, de probat. 12. col.* & Salic. *in authentic. qui rem, C. de ſacroſanƈt. Eccleſ.* qui dicit ita tenere Doƈtor. in *d. authentic. ſimiliter*, & pro iſta opinione ſecundum Alex. in *d.* §. *ad municipium benefacit. L. ſed & milites, in princ. in verſic. niſi fortaſsis, ff. de excuſatio. tuto.* ubi ſi privilegiatus fundat ſe in jure communi poteſt illo uti contra pariter privilegiatum, quem text. ad hoc notat ibi Bald. poſt Jacob. de Aren. Ludo. tamen Roma. in repetitione authenticæ, ſimiliter in 40. ſpeciali ad pias cauſas, & in *L. Marcellus*, §. *res quæ, ff. ad trebellian. tenet contrarium ex eo.* quia pia cauſa inſtituta non fundat ſe in jure ſpeciali, ſed in jure communi, ſecundum quòd hæres debet detrahere falcidiam de legatis: ſed pia cauſa legataria fundat ſe in privilegio ſpeciali, ideò debet preferri, *L. fin. ff. ex quib. cauſ. major.* & reſpondet *ad* §. *ſed hoc* præ-

obra de piedad. (2) Ca, de tales mandas como eſtas, nin de las otras ſemejantes dellas, non deue el heredero retener ninguna coſa para ſi, por razon de falcidia; (3) ante deuen er

præſenti, quòd ſibi utraque cauſa reperiebatur in ſpecie privilegiata, & iſtam opinionem dicit Alex. ubi ſupra magis ſibi placere in puncto juris, per *d. L. fin.* & nota per Bar. in *d. authentic. quas actiones*, *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ibique reſpondet ad *dict. L. ſed, & milites*, quòd ibi non competebat privilegium, contra excuſationes juris communis, & ſubdit, quòd in practica durum eſſet obtinere contra auctoritates prędictorum Doctorum tenentium, tunc falcidiam poſſe detrahi, & certè non eſt recedendum ab opinione prædictorum, quę eſt communis, ut tradit Deci. in *dict. cap. in præſentia, num.* 52. & quia privilegiatus in ſpecie non utitur privilegio contra alium privilegiatum in genere propter ſimilem ejus qualitatem, niſi quando privilegiatus in genere certat de lucro, & alter de damno vitando, ut eſt in caſu *d. L. fin.* ut latius proſequitur Decius ubi ſupr. poſt Bald. in *authentic. perpetua*, *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & quia ſecundum Angel. in *dict. §. ſed hæc præſenti*, rationes quare ceſſat falcidia in relictis ad piam cauſam, ceſſant quando pia cauſa eſt inſtituta.

(2) *De piedad.* Et tale legatum pium detrahetur, ut æs alienum de hæreditate, *L. ejus, & leg. æris alieni, ff. ad leg. falcid.* gloſſ. in *dict. authentic. ſimiliter*, Doctor. communiter in L. *ex aſſe. ff. ad leg. falcid.* volentes, quòd legata ſint quædam pia, quędam non pia, de non piis, non detrahetur falcidia, pro piis, text. not. in *L. ſi poſt miſsionem*, *ff. eod.* ſi tamen eidem relinquatur unum legatum ad pias cauſas, & aliud ad non pias cauſas: tunc delegato non pio detrahetur falcidia pro utroque, ſecundum Angel. in *L. ſed ſi non ſervus*, §. 1. *in princip.* per illum text. *ff. eod.* & ſequuntur Joan. de Imol. Paul. & Alex. ibidem, ſub *L. ſi ſervus*, *eod. tit.* Paul. in *L. ſi poſt miſsionem*, *ff. eod.* & Bart. in *authentic. ſed in ea*, *C. eod.* & habes hic quòd relictum Eccleſiæ, vel Hoſpitali, vel in uſus pauperum, vel redemptionem captivorum, dicitur relictum ad pias cauſas, & adde Spec. *tit. de inſtrument. editio. §. nunc verò aliqua, verſic. & ſcias* 2. ubi vide quòd inter relicta ad pias cauſas, idem eſſet ſi relinquatur pro refectione murorum, & pro cuſtodia terræ, quia cuſtodiuntur orphani, & miſerabiles, qui ſunt intus. Item relictum ad inſtructionem pontium, & viarum, dicitur ad pias cauſas, gloſſ. & ibi not. Nicol. de Neapol. in *L.* 1. *§. ad municipium*, *ff. ad leg. falcid.* quòd intellige ſecundum Spec. in *dict. verſic. & ſcias* 2. ſi neceſsitas immineat, non aliter per *L. ad inſtructionem*, *C. de ſacroſanct. Eccleſ. cum aliis ibi allegatis*, ſic ergo limitabis quę dicit Paul. de Caſtr. in *L. pater filium*, *col.* 2. *ff. de inoffic. teſtam.* cum dixit, quòd illa ſolum ſortiuntur privilegia piæ cauſæ quæ in jure reperiuntur ſpecificata: unde ſecundum eum legatum ad refectionem viæ, vel pontium, vel murorum, non dicitur pium: & iſto etiam modo limita, & intellige quòd hic dicitur de redemptione captivorum: nam debet intelligi, ut redimantur captivi egentes: ſi enim ipſi habeant facultates, quibus ſe redimant, non dicetur relictum pium: ut etiam in terminis tradit Bald. *novell. in tract. de dote*, *fol.* 7. *col.* 3. & vide Specul. ubi ſupr. de relicto, ut pingatur imago beatę Virginis Mariæ, vel alterius ſancti, quòd dicatur, quòd pium, etiam tenet Angel. in *dict. §. ad municipium*, ubi etiam Alex. & ut dicit Bald. in *dict. auth. ſimiliter*, omne propter quòd anima teſtatoris ſublevatur, vel anima cujuſcumque catholici, vel animarum corpus carcerati, etiam pro maleficio dicitur relictum, ad pias cauſas, juxta notat. in *L. ſi quis titio*, *ff. de leg.* 2. bonus text. in *authentic. ut cum de appel. cognoſ. §. ſi quis de prædictis*, ibi, eorum animæ piiſsimæ ſubleventur, Bal. tamen in *authentic. contra rogatus*, *C. ad trebellian.* vult contrarium in carceratis pro maleficio, quia non ſunt digni ſecundum eum miſericordia, qui delinquerunt, ſed ſoli innocentes. Primum tamen dictum videtur verius, & tenuit gloſſ. in *cap. ſacrorum* 12. *q.* 2. dum dicit, quòd diſpoſitio illius, *cap. & leg. ſancimus*, *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* dicens quòd res Eccleſię poſſunt alienari in redemptionem captivorum, militat etiam in carceratis pro maleficio, alleg. text. in *cap. ſi res aliena.* 14. *q.* 6. & *cap.* 1. & *cap. reos* 14. *quæſt.* 5. ubi habetur, quòd non eſt in humanum bene facere etiam his, qui deliquerunt, alleg. etiam, *cap. non ſatis*, 81. *diſt.* ibi cum dicit, ſed plus illis, qui ſine culpa, & illam gloſſam ſequuntur Joannes de Imol. & Alexand. in L. *quamvis*, *ff. ſolut. matrim.* & intellige de carceratis pauperibus, ut ſupra tetigi poſt Specul. & adde Ang. in *tract. maleficio*, in parte qui Judex dictum Cajum carcerari juſsit. Adde etiam quòd pia cauſa eſt maritare virgines, ut tradit, Bal. in *authentic. niſi rogati*, *C. ad trebell.* & vide per Bal. novel. ubi ſupra, & intellige de pauperibus congruam dotem non habentibus, ut tradit Bal. novel. ibi quem vide. Item an relictum pro malè ablatis dicatur pium, vide per Specul. ubi ſupra, & ibi per Joann. And. in *addit. col. mihi* 29. & 30. & ibi vide quid ſi malè ablata non aſcendunt ad quantitatem legati, an quòd ſupereſt convertatur in alios pios uſus, qui tenet quòd ſic. Item dicitur relictum ad pias cauſas, ſi relinquatur pro alimentis etiam conſanguineo pauperi, gloſſ. in *L. illud*, *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* per Bar. in *L. alio*, *ff. de alim. & cibar. legat. col.* 2. & non ex verbis teſtatoris judicandum eſt ſit pium, vel ne: ſed ex qualitate cauſæ, ut dicit Alber. in *L. nulli*, *col. pen. C. de Epiſcop. & Cleric.* Bal. in *dict. authentic. ſimiliter*, non enim poteſt aſſertio teſtatoris veritatem immutare, L. *qui teſtamentum*, *ff. de probat. leg. ſi forte*, *ff. de caſtr. pecul.* & arg. *leg. fin. ff. de exerci.*

(3) *De falcidia.* Quid de trebellianica? Gloſſ. in *cap. ſi pater*, *de teſtam. lib.* 6. *in verb. trebellianicæ*, tenet quòd detrahatur etiam de fideicommiſſo, & idem tenent ibi Archid. & Joan. And. & tenent alii plerique Doctor. de quibus per Alex. in *L. marcellus*, *in princ. col.* 3. & 4. *ff. ad trebel.* Bar. tamen in *dict. leg. Marcellus*, tenet contrarium, imò quòd in trebellianica, ſit idem quòd in falcidia, ubi Alex. & Jaſ. atteſtantur iſtam eſſe communem opin. quam etiam ſimiliter dicit communem Socin. *conſ.* 116. *col. fin.* 1. *vol.* ubi tradit multos qui iſtam opinionem tenuerunt, quam communem opinionem, limita quando pia cauſa fuit inſtituta, & de reſtituendo gravata, ut etiam dixi in falcidia ſupra ea, leg. in gloſſ. licèt Alex. in *dict. L. Marcellus*, voluit contrarium in iſta limitatione, & advertè quòd licèt primus ſubſtitutus non ſit privilegiatus, ſi tamen ille gravetur etiam de reſtituendo pauperibus, vel aliæ piæ cauſę hæres trebellianicam non detrahet, etiam à primo ſubſtituto non privilegiato: quia debet inſpici perſona pauperum, vel cauſa pia: in quos ultimo devenire debet, qui ſunt privilegiati, ita tenet Ludov. Roman. in *dict. L. Marcellus*, *§. quod autem*, & dicit ſe ita conſuluiſſe, & eſt in ejus conſiliis, *conſil.* 206. *licèt ex communi concluſione*, *in fin.* ubi dicit, iſtud eſſe verum, quando erat certum relictum eſſe perventurum ad piam cauſam, ſecus ſi erat incertum, ut quia eſſet gravatus reſtituere piæ cauſæ ſub conditione, ſi ſine liberis decederet, & iſtud etiam tenet Alex. 3. *vol. conſil.* 20. *ad fin.* incipit *ponderatis his quæ in themate.* & in L. *eum dotem*, *ff. ad leg. falcid.* ubi ſub limita, limitationem Roman. ſ. ut interim locus ſit detractioni falcidiæ, ſed debebit hæres cavere, quod eveniente conditione reſtituet quòd detraxit, arg. l. in *L. falcidia non habetur*, *ff. eod. juncta*, *leg.* 1. *in princ. cum ſimilibus*, *ff. ut legato. nomi. cavea.* iſta tamen ſub limita-

ſer dadas cumplidamente, aſsi como el teſtador las mando. Fueras ende, ſi el heredero fueſſe de los que deſcienden, o ſuben por liña derecha, del teſtador. Ca eſtos atales en todas guiſas deuen auer la ſu parte legitima, (4) e non gela pueden embargar, por tales mandas como ſobredichas ſon, nin por otra manera (5) ninguna. Fueras ende, ſi el heredero fizieſſe tal yerro, porque el teſtador le ouieſſe deſheredado con derecho. Otroſi dezimos, que quando eſtuuieſſe algun Cauallero (6) en hueſte, en ſeruicio del Rey, o en ſeruicio comunalmente de la tierra, ſi fizieſſe manda, en que dexaſſe mandas a otro, e eſtableſcieſſe por ſu heredero a alguno, que non fueſſe de los que deſcendieſſen, o ſubieſſen por la liña derecha del miſmo, tal heredero como eſte non deue ſacar de las mandas, que el Cauallero fizieſſe en tal lugar, ninguna coſa; maguer non ouieſſe de otra parte, de que pudieſſe auer la ſu parte legitima. E eſto es, porque los Caualleros, de mientra que eſtan en hueſte, (7) han eſte priuilegio, e otras mayorias, mas que los otros omes, aſsi como ſe mueſtran en las leyes deſte nueſtro libro; porque ſon pueſtos para amparar el pro comunal de la tierra.

LEY V.

Como, ſi el heredero da alguna coſa aſcondidamente, por mandado del teſtador, a ome que la non pedia auer de derecho, non puede deſpues ſacar della Falcidia.

PErſonas ciertas ſon, a quien defienden las leyes deſte nueſtro libro que les non puedan dexar los omes mandas, nin otras coſas, en ſus teſtamentos, aſsi como diximos de ſuſo en el Titulo de los Herederos. E porque acaeſce a las vegadas, que los fazedores de los teſtamentos ruegan aſcondidamente a los herederos, que den alguna coſa a tales perſonas; porende mandamos, que los herederos non ſean tenudos de los obedecer en eſto. E ſi contra eſto fizieren, pierdan (1) porende la ſu parte, que es llamada Falcidia, de manera que la non puedan ſacar de las mandas; e ſi la han ſacada, que la den a la Camara del Rey. Fueras ende, ſi el heredero fueſſe fijo, o nieto, o ſieruo, (2) del fazedor del teſtamento. Ca eſtos herederos atales non la deuen perder (3) por tal razon: porque ellos eſtan en poder del, e ſon tenudos de caber ſu ruego, (4) e de obedeſcer ſu mandado.

LEY VI.

Por quales razones, e de que coſas, non puede ſacar Falcidia el heredero.

MAlicioſamente cancelando el heredero el teſtamento, o las mandas, porque non va-

tatio Alex. non caret aliquo ſcrupulo, nam Bald. in *conſil. ſuo* incipit *in quæſtione*, quæ vertitur inter Scholam S. Mariæ, conſuluit contrarium quem refert Socin. *conſil.* 8. 1. *vol.* in 2. dubio teſtator enim in caſu Bald. inſtituerat filios, & prædecedenti ſine liberis, ſubſtituit ſuperſtitem, & ſi uterque moreretur ſine liberis, ſubſtituit pauperes Chriſti: concludit quòd evenienti caſu quod primus decedat ſine liberis, ſuperſtite altero, & decedente ſimiliter ſine liberis poſtea altero, pia cauſa non habet de portione primi, niſi dimidiam, detracta, ſcilicèt legitima, & trebellianica, quæ devenerunt ad fratrem ſuperſtitem, ut hæredem fratris: non ut fideicommiſſarium patris teſtatoris, j. ejus hæres, non reſtituit illam dimidiam piæ cauſæ, cum enim ſemel dicta legitima, & trebellianica à fideicommiſſo exempta ſit, rurſus in fideicommiſſum non incidit, arg. *L. ſolita providentia*, *C. de remiſsio pignor.* dicit tamen Socin. ubi ſupra, quòd ſi talis caſus occurreret ſatis dubitaret, idem tamen Socin. *conſ.* 144. *ejuſdem*, 1. *vol.* incipit *diligenter conſiderata*, *col. fin.* videtur adhærere dicto Bald. in *dict. conſil.* dicit enim quòd quando reſtitutio eſt fienda mediate, & commutabiliter, ſub aliqua conditione: tunc à primo fideicommiſſario, poteſt deduci trebellianica, quæ deducta rurſus non incidit in fideicommiſſum, arg. *dict. L. ſolita*, & alleg. Bald. in *d. conſil.* & quòd idem voluerunt Rom. ubi ſupra, & Joan. de Monte Sperelo, in *d. authentic. ſimiliter*, & quòd ita ſæpius vidit conſultum per doctiſsimos Viros, ego ad hæredem dictis Alex. dum vult, quòd mediante cautione pia cauſa in hoc juvabitur.

(4) *Legitima.* Debita jure naturæ, hoc enim per nullam falcidiam minuitur, ut hic, & in L. *ſcimus*, *C. de inofficioſ. teſtament.*

(5) *Manera.* Adde, *L.* 11. *tit.* 4. *ſupra ead. part.*

(6) *Cauallero.* Adde, *L. ſi poſt miſsionem*, & *leg. ad veterani*, & *leg. ſi miles*, *ff. ad leg. falcid.* & *C. eod. L. in teſtament.* ubi gloſſ. dixit idem in trebellianica, & vide *L.* 12. & quæ ibi dixi *tit.* 5. *ſupra ead. part.*

(7) *De mientra que eſtan en hueſte.* Vide ll. ſupra allegatas, & quæ dixi in *L.* 49. *tit.* 5. *part.* 5.

LEX V.

Hæres accommodans tacitam fidem teſtatori de legato incapaci præſtando, ſi pręſtet, perdit, quod ſibi debetur per falcidiam, niſi ſit filius, nepos, aut teſtatoris ſervus, qui ratione poteſtatis tenentur ejus rogaminibus, vel mandatis obedire. Hoc dicit. Habuit ortum à L. *beneficio*, & à *leg. hæreditatum*, *in fin. ff. ad leg. falcid.* & à *leg. reſcriptum*, *ff. de his qui, ut indig.* & *de his quæ in teſta. delen.* & à *leg.* 1. & *ſi quis ali. teſta. probi. leg.* 2.

(1) *Pierdan.* Adde, L. *hæres*, *ff. de his quib. ut indig.*

(2) *Fijo, ò nieto, ò ſiervo.* Adde, L. *ſi tantum*, *ff. ad leg. falcid.*

(3) *Non la deuen perder.* Confiſcabitur ergo hæreditas ſine præjudicio talis hæredis, quoad falcidiam, ut in *dict. L. ſi tacitum.*

(4) *De caber ſu ruego.* Facit ad ea quæ dixi in *L.* 13. *tit.* 7. *ſupr. ead. part.* & ex hoc nota. prout not. Alexand. in *dict. L. ſi tacitum*, quod accommodare tacitam fidem de reſtituendo incapaci, non cenſetur inter atrociora delicta: quia alias non excuſaretur ſervus ſi paruit domino, ut in *L. ad ea*, *ff. de regul, jur. leg. ſervus*, *ff. de action. & oblig.*

LEX VI.

Non detrahit hæres falcidiam malitiosè cancelans teſtamentum, vel legata ne valerent: quia per hoc perdit falcidiam nec detrahet de re legata quam ſubtrahit dicendo ſuam eſſe, & de his caſibus, vel de eorum aliquo ſi in jure convictus fuerit, privatur falcidia. Item nec detrahitur, ſi teſtator prohibet ne detrahatur: nec etiam detrahitur de re legata prohibita à teſtatore alienari: nec de relictis pro legitima, vel dote aut libertate: nec detrahitur ſi hæres credens ſatis ſibi re-

valieſſen, pierde (1) por ende, que non puede ſacar la falcidia dellas. Otroſi dezimos, que ſi el heredero furtaſſe alguna coſa, de las que el teſtador fizieſſe manda a otri, o la negaſſe malicioſamente, diziendo que era ſuya propria, e non del teſtador; por qualquier deſtas razones que ſea vencido el heredero por juyzio, pierde porende, (2) que non pueda ſacar de las mandas la falcidia. Otroſi, aquellos herederos que non ſuben, nin deſcienden por la liña derecha, del teſtador, non pueden ſacar falcidia de las mandas, ſi el teſtador les defendieſſe ſeñaladamente, (3) que la non ſacaſſen. Otroſi dezimos, que ſi el teſtador fizieſſe manda a alguno, de Caſtillo, o de otra heredad cierta, en tal manera, que la non pudieſſen vender, (4) nin enajenar, mas que ſiempre

---

remanere incœpit aliqua legata ſolida dependere: tunc non detrahitur, & de aliis: niſi de novo magnum debitoris debitum detegatur: quia tunc de non ſolutis detrahet falcidiam. Hoc dicit.

(1) *Pierde.* Concordat cum *L. beneficio, ff. eodem.*

(2) *Pierde porende.* Concord. cum *L. hæreditatem, §. fin. ff. eod.* & intellige quòd perdit falcidiam in his rebus, quas ſubtraxit, vel negavit eſſe hæreditarias, ut ibi habetur.

(3) *Señaladamente.* Non ergo ſufficit tacita prohibitio, ut hic, & in *authentic. ſed cum teſtator. C. ad leg. falcid.* unde, & ſi teſtator ſciente diſtribuat patrimonium ſuum per legata, ſi expreſsè non prohibuit detractionem falcidiæ habebit locum falcidia, ut etiam not. Bart. in *authent. de hæredit. & falcid. §. ſi verò expreſsim, ad fin.* & eſt bonus text. ubi Abb. ultim. notat. in *cap. Raynaldus, de teſtam.* quia non ſufficit tacita: ſed requiritur expreſſa prohibitio, ut hic & in *dict. authentic.* & ita voluit Angel. in *dict. authentic. ſed cum teſtator.* & in corpore unde ſumitur: ſufficerent tamen verba æquipollentia expreſſæ prohibitionis, veluti ſi teſtator jubeat integre legata ſolvere, gloſſ. ſingularis, in *L. decem, ff. de fideicommiſſar. liber.* Bal. in *dict. authentic. ſed cum teſtator.* ubi etiam Paul. de Caſtr. intelligit de verbis ita æquipollentibus, quòd non poſſent aliud importare: ſecus ſi poſſent aliud importare, ut ſi dixerit pleno jure, vidi ibi per eum, & per Alexand. 3. *vol. conſil.* 5. *circa primum dubium, in ſecundo dubio*, ubi plura adducit circa, d. gloſſ. *L. decem*, & vide quæ in ſimili. adducit Alexandr. *conſil.* 133. ſuper quæſitis de quibus inthemate, 5. *vol.* & Decius *conſil.* 402. *colum.* 2. *&* 3.

Sed quid ſi, prout eſt de conſuetudine, in confectione teſtamentorum teſtator dicat: & adimpleto hoc meo teſtamento, ſolutiſque legatis in eo contentis, in reſiduo inſtituo Titium hæredem, an ex hoc videatur prohiberi deductio falcidiæ, text. videtur quod non, in *L. Marcellus, §. idem Pomponius, ff. ad Trebel.* & ibi Paul. de Caſt. quod tamen limita ex dictis Ang. ibi niſi hæres, deductis legatis, rogatus eſſet reſtituere hæreditatem ſub conditione; nam tunc teſtator videtur voluiſſe integra legata præſtari ſine detractione falcidiæ. Et tunc de ſolo fideicommiſſo univerſali, hęres adveniente conditione gravatus detrahit quartam Trebellianicam, & ita dicit Angel. ſervari de conſuetudine, vide quæ etiam in hoc dico in *L. fin. in gloſ.* 1. *infra eod.* Si verò in clauſula teſtamenti diceretur, & ſolutis omnibus legatis, ſeu in totum ſolutis legatis, an ex his verbis videatur prohibita falcidiæ deductio? Videtur quod ſic: quia perinde eſt ac ſi diceret integre ſolutis, & videtur de mente Paul. de Caſt. in *dict. authentic. ſed cum teſtator.* quod ſine dubio procedit quando dixit in totum ſolutis, quando verò tantum dixit, ſolutiſque omnibus legatis: tunc videtur majus dubium: cum idem ſit dicere ſolutis legatis, quòd ſolutis omnibus legatis, cum indefinita æquipoleat univerſali, *L. ſi pluribus, cum ſimilibus, ff. de legat.* 2. & Paul. loquitur quando dixit ſolvat totum fundum. Cogita tamen: quia ad præſens in terminis non invenio hoc deciſum, niſi dicas decidi ex dicto Angel. in *dict. §. idem Pomponius*, volentis hoc caſu videri prohibitam falcidiam, & hæredem debere eſſe contentum cum eo, quod ſibi relinquitur, quod etiam militat quando, & ſolum dixiſſet, & ſolutis legatis licèt non adderet omnibus, tu latius conſidera: nam pro primo dicto facit, *L. nam quod, §. fin. cum leg. ſequenti*, & *leg. qui totam, ff. ad Trebell.* ubi habetur, quòd licèt teſtator dicat univerſa bona mea, vel tota hæreditas reſtituatur: tamen adhuc poteſt detrahi Trebellianica, & eſt optimus text. & ibi not. Abbas in *cap. Raynaldus, in fin. de teſtam.* qui tex. fuit poſt diſpoſitionem, *dict. authentic. ſed cum teſtator.* & vult adhuc Trebellianicam detrahi contra tacitam voluntatem teſtatoris, & per illum text. in terminis quando teſtator juſsit omnia bona ſua in totum reſtitui, tenet Socinus, *conſil.* 14. ſequendo ordinem, *col. fin.* & latius idem Socinus, *conſil.* 33. proſequendo ordinem, *in* 4. *q. col. penult. & fin.* ubi plura adducit, quod requiratur ſpecifica prohibitio: & non ſufficiat conjecturata, & ſi dicatur, quod integre bona reſtituantur: adverte tamen, quod in hoc contrarium conſuluit Alexand. *conſil.* 5. *volum.* 3. incipit *circa primum dubium, col. fin.* ubi voluit ſufficere voluntatem conjecturatam ex notat. per Bald. in *L. Centurio, ff. de vulgar. & pupillar. ſubſtit.* dum tractat de effectu ſubſtitutionis compendioſæ factæ per verba communia, ubi plura adducit, & ibi reſpondet ad leges quas pro ſe adducit Socinus, vide ibi per eum, & iſta opinio magis placet: nam & illud quod ex mente colligitur, dicitur expreſſum, *L. prætor, in principio, ff. de oper. nov. enuntiat.* & ibi Bart. & alii, & tradit idem Socinus *conſil.* 127. quoniam in præſenti conſultatione, 3. *vol. col. antepen.* & Decius, *conſil.* 389. viſa longa ſerie, *col. fin.* ſi verò teſtator adjiciens dictę clauſulæ quæ eſt de conſuetudine diceret, & hæres plus non petat: ſatis ex hoc videtur prohiberi detractio falcidiæ, ſecundum Baldum in *L. cum patrem, C. de jur. doti. & not.* quod licèt teſtator dicat, quod res quas relinquit hæredi valent tantum, quod ſufficeret ad falcidiam debitam jure inſtitutionis, non videtur ex hoc prohibere falcidiam: quia videtur errare, & non eſſe certus de viribus patrimonii, ut declarant Bart. Angel. Paul. & Doctor. in *L. quod de bonis, ubi bonus text. ff. ad leg. Falcid. & not.* etiam quod etiam de jure communi, quando teſtator prohibet falcidiam legata debentur etiam ſine hæreditatis additione, ut in *authentic. de hæredib. & falc. §. hinc nobis*, & ibi Jacob. de bello viſ. & Bald. in L. *filium quem habentem, col.* 12. *C. famil. herciſ.* ubi etiam Bal. dicit *in verſic. deinde quæritur*, quod non poteſt teſtator prohibere quartam quæ debetur alicui ex forma conſuetudinis, vel ſtatuti, allegat. text. *in cap. Raynuntius, de teſtam.* Sed an trebellianica ſimiliter poſsit à teſtatore prohiberi? Variæ ſunt opiniones, etiam inter gloſſ. ut patet ex gloſſ. *in dict. authentic. ſed cum teſtator.* ubi voluit Trebellianicam non poſſe à teſtatore prohiberi: cujus contrarium tenuit gloſſ. *in authentic. de hæredib. & falc. in §. ſi verò expreſsim*, quod eſt magis communiter à Doctor. approbatum, & tenet Bartol. *in L. Marcellus in princip. ff. ad Trebellian.* ubi Jaſon *num.* 45. fatetur hanc eſſe magis communem opinionem, & Alex. *conſil.* 67. 1. *vol.* & *conſil.* 5. 3. *vol.* quod an procedat etiam in liberis primi gradus de reſtituendo gravatis, dicam in *L. fin. infra eodem.*

(4) *Que la non pudieſſen vender.* Concord. *cum authentic. ut ſponſalitia largitas, §. fin. & C. ad legem Falcid. authentic. ſed in ea.* Si ergo quis inſtituat aliquem hæredem in bonis ſuis, quæ voluit eſſe bona majoriæ, & prohibuit alienationem non poterit detrahi per inſtitutum falcidia, neque Trebellianica, ut hic vides, & not. Bald. *in dict. authentic. ſed in ea*, & facit iſta lex quod ſicut in bonis majoriæ non habet locum alienatio legalis, ex falcidia, vel Trebellianica quod neque habebit locum alienatio per viam præſcriptionis, & quod ſic pręſcriptio non habeat locum in bonis majoriæ, in qua quæſtione vid. quæ latiſsimè dixi *in* L. 10. *tit.* 25. *part.* 4.

Facit etiam, quod bona majoriæ prohibita alienari non publicentur propter delictum poſsidentis majoriam, de quo eſt tex. notat. & ibi Bart. in *L. imperator. ff. de fideicommiſſar. liber.* circa quam legem, vide Alex. *conſil.* 23. *vol.* 1. *in duobus locis.* Adde, *L. eum qui, ff. de intendi. & rele.* & notata per Cynum *in L.* 2. *C. de liber. & eorum liber.* & Salic. *in L. ſi quis Preſbyter. C. de Epiſc. & Cleric.* & adde etiam *L. res uxoris, C. de donat. inter virum, & uxorem*, & vide etiam L. *ſtatius florus, §. Cornelio felici. ff. de jure fiſci, L. Papinianus, §. meminiſſe, ff. de inofficioſ. teſtam.* quod procedit etiam in crimine læſæ majeſtatis text. & ibi Angel. *in L. eorum, ff. ad leg. Jul. majeſtatis*, ubi eſt caſus, quod ea, quæ non tranſeunt in extraneum hæredem, non tranſeunt in fiſcum publicatis bonis, propter crimen, *L. jul. majeſtatis*, quod etiam tenet Bald. *in §. fin. quæ ſit prima cauſa benefic. amittent.* & *in §. inſuper de probib. feud. alienat.* per Fredericum, ubi tenet quod propter delictum commiſſum in perſonam domini, licèt perdatur feudum: illa tamen quę habentur jure geniturę, & debent ad alios jure primogenituræ tranſire, non perduntur propter delictum commiſſum, contra dominum, quod etiam tenet expreſsius Bald. *in d. §. fin.* & confert ad prædicta quod habetur in Pſal. 88. v. 1. incipit: *Miſericordia domini*, juncto Pſal. 131. v. 1. incipit: *Memento domine David*, nam Deus promiſerat regnum perpetuum ſemini David, & licèt Deus propter peccatum ſoleat revocare promiſſa, tamen, quia iſtud pactum factum eſt David non revocavit licèt aliqui ab eo deſcendentes reges, commiſerunt crimen leſæ majeſtatis idolatrando, ut traditur per gloſſam ordinariam Matthæi cap. 1. & ibi Nicol. de Lyr. & adde quod habetur ad Roman. cap. 3. ibi quid enim ſi quidam illorum non crediderunt, &c. & ibi Nicol. de Lyra poterit ergo ille ad quem pertinet majoria impedire fiſcum, ne bona majoriæ incorporet, *leg. fin.* & ibi Bald. *C. de bon. vacan. in* 11. *nota. lib.* 10. *L. ſi pater, C. qui bon. cede. poſſ.* bene tamen publicabitur uſusfructus in vita delinquentis, ut *in d. §. Cornelio Felic.* quæ omnia procedent: niſi per tenorem inveſtiturę, ſeu majoriæ proviſum eſſet, quod ſtatim in caſu confiſcationis bona majorię tranſeant in illam perſonam, quæ poſt mortem delinquentis vocatur ad majoriam, vel alias in hoc diſponatur: nam tunc ſervabitur diſpoſitio majoriæ quando facta fuit facultate regia, vel per teſtamentum, ſi verò ſine facultate regia, tunc recurrendum eſſet ad notata per gloſſ. & Bart. *in* L. *qui abſenti, ff. de adquirend. poſſeſsione*, vide in hoc quæ tradit Alexand. *dict. conſil.* 23. & in caſu quo ex tenore majoriæ locus eſt confiſcationi, an tunc bona erunt apud Regem ut bona majoriæ, vel ut bona libera? Dic quod ut bona libera, nam variata perſona variatur conditio rei text. cum gloſſ. *in* L. 1. *§. ſi is, ff. de colla. bono.* Bald. *in L.* 2. *col.* 2. *C. de jure fiſc. leg. fin. C. de uſur. fiſca.* Bart. *in L. fiſcus*, 1. *C. de jur. fiſc. lib.* 10. *leg. cum in fundo, §. quod ſi acciderit, ff. de jure dot.* Bal. *in L.* 2. *in princ. ff. ſolut. matrim.* & ex hoc infertur, quòd ſi facta confiſcatione Rex donet eam filio delinquentis, vel proximiori vocato, quod erit apud iſtum donatarium, ut nova majoria, non ut antiqua: poſito, quod Rex donaverit ut eſſet majoria; vel erat ex ſui natura, ut Comitatus, vel Ducatus: & pro hoc videtur tex. in *in L. ſi libertus meus in ſervitutem, ff. de bon. liber.* & tenet Bal. *in §. inſuper, de probi. feu. alie.* per Fredericum, *quæſt. fin.* & vide per Ludovicum de Goza. *conſil.* 46. *num.* 16. & vide quid in hoc dicit Joann. de Pla. per text. ibi *in L.* 1. *in fine, C. de impo. lucra. deſ. lib.* 10.

Sed quid ſi pater in conſtitutione majoriæ appoſuit pactum, quod ſi filius committeret delictum ex quo bona confiſcarentur, bona reverterentur ad patrem, ſi tamen Princeps indulſerit filio quod revertantur ad filium, contigit, quod omnia ita acciderunt, & Princeps indulſit filio: pater verò vult de novo apponere gravamen, vel conditionem in majoria an poſsit? Et videtur, quod non, ex Doc. Bart. *in L. poſt dotem, col.* 6. ibi, *& ideo dico quando pater dat dotem primo viro, ff. de ſolut. matrimonio.*

Quid tamen in caſu quo non eſt locus confiſcationi majoriæ, ſi Princeps remittat poſtea delictum, & reſtituit delinquentem, fortè jam condemnatum, an recuperabit bona majoriæ, vel adhuc tranſibunt in ſequentem vocatum? Et videtur dicendum, quod ſi ille delinquens fuit condemnatus, & ita ſecundum vinculum majoratus bona fecerunt tranſitum in alium, ſeu ejus majoriæ: tunc reſtitutio Principis nihil operabitur, in præjudicium illius, qui ſic erat vocatus propter delictum alterius, ut tradit Bald. *in cap.* 1. *hic finitur lex, deinde conſuetud. reg. incip. col. fin. & quæſtione fin.* ſi verò adhuc non erat condemnatus: bona tamen ipſo jure erant confiſcata, & cum tunc fecerunt tranſitum in ſic vocatum, & ſic indulgentia, vel reſtitutio, nihil debet operari: ſi verò neque condemnatio fuit ſequuta, neque bona ipſo jure fuerunt confiſcata: & tunc non videtur perdidiſſe majoratum, & erit proficua indulgentia. Iſta diſtinctio colligitur ex verbis, Bald. *in dict. cap.* 1. *§. inſuper, de probib. feud. aliena.* per Fredericum *quæſt. fin.* & vide quæ notat Bald. *in cap. unico, quid jurid. ſit ſi poſt aliena. vaſſ. feud. recup. in principio.* In caſu verò quo per majoriæ inſtrumentum nihil diſponitur, ad quem ex delicto tranſeat majoria, publicabitur uſusfructus, ut dixi, & ſi Princeps crimen indulgeat, & reſtituat, operabitur reſtitutio, ut rehabeat ſuum majoratum: uti prius cum fructibus: ſecundum Baldum *in dict. cap.* 1. *hic finitur lex, col. fin.* videtur enim reſtitutio facta, ut ſint bona majoriæ non ut libera per text. *in L. etiam, §. ſi deportatus, ff. de bon. libet. & LL.* 2. *&* 3. *ff. de ſen. paſsis.* Quod intellige, ſi Princeps ante reſtitutionem non fecerat donationem alteri, talis uſusfructus: nam tunc non recuperaret per reſtitutionem, ſecundum Baldum ibidem, *penul. colum.* de quo tamen ultimo vide quæ latè traduntur, & notantur per Alexandrum, & moder. *in* L. *Gallus, §. & quid ſi tantum, ff. de liberis, & poſthum.* Bart. *in L. quæcunque, C. de fide inſtrum. & jur. haſtæ fiſca. lib.* 10. Cardinal. & Joan. de Imol. *in cap. quia diligentia, de electio.* Felin. *in cap. fin. col.* 4. *de conſtitut. & in cap. inter quatuor. de majori. & obedien.* Abb. *in cap.* 1. *de Parrochis*, & ſingulariter per Socinum *conſ.* 266. *colum.* 19. 20. *&* 21. *cum ſequenti*, Hodie communiter in facultatibus regalibus ad majoriam excipiuntur crimina hæreſis, & læſæ majeſtatis, & criminis nefandi, ut in illis perdantur bona majoriæ: quod ſervandum videtur in his bonis, quæ vinculatur ex vigore facultatis, & aliter non poſſent vinculari eorumque alienationes prohiberi: cum enim has vires receperunt ex privilegio Princeps nimirum, ſi Princeps tale privilegium in hoc poſsit modificare, & declarare, ſeu ſub certis limitationibus concedere. Si verò conditor majoriæ etiam ſine facultate Principis, poterat bona ſua gravare fideicommiſſo, & reſtitutioni ſubjicere: ut quia nullos deſcendentes, vel aſcendentes habebat, & libere poterat bona ſua vinculare, vel ſi habebat in tertia, & quinta poterat liberè diſponere juxta, ll. regni, talia bona non perduntur, etiam propter crimen læſæ majeſtatis, ut dixi, & licèt interveniat facultas Principis inſimul cum poteſtate, quæ diſponenti competit, de jure communi non perdentur talia bona,

na, in quibus competebat de jure communi etiam citra reſcriptum Principis talis facultas: in dubio namque ex quo condens majoriam non ſe reſtringit in ſua diſpoſitione ad talem regiam facultatem, viſus fuit diſponere omni meliori modo, quod diſpoſitio ſua conſervari poſſet. Baldus *in L. id quod pauperibus, col. fin. verſic. ultimo, quæritur circa hoc, C. de Epiſcopis, & Clericis, & L. plane, ff. quod falſo. tuto. aucto.* & ibi Baldus. Et actus qui potuit geri ex duplici poteſtate, ſuſtentabitur ex ea, qua melius valere poteſt: ut eſt caſus multum ſingularis *in cap. niſi eſſent, de præbendis*, & ibi Abbas *in ſecundo notabil.* & per illum textum: eleganter etiam dicit Bald. *in* §. 1. *col. pen. de lege corra.* quod ſi partes compromiſerunt in judicem delagatum, non per hoc videntur renuntiare reſcripto: imo ex utraque auctoritate intelligitur judex procedere, & poteſt pro parte valere ſententia ex una auctoritate, & pro alia parte: ex altera per *dict. cap. niſi eſſent*, quòd dicit non eſſe alibi. Semper enim actus videtur eſſe geſtus ex ea auctoritate, quæ majus robur, & majorem efficaciam dat actui, ut *in* L. 3. *ubi caſus notab. ff. de teſtam. mili.* nam valens actum exercere ex duplici poteſtate: videtur actum exercuiſſe prætextu majoris poteſtatis, ut dixit Abb. per text. ibi, & per *dict. L.* 3. *in cap. quod ſicut, pe. nota. de electio.* dixit etiam Bald. *in L. humanitat. col.* 7. *C. de impub. & aliis ſubſtit.* quòd habens duo arbitria ad aliquem actum, videtur facere ex arbitrio pleniori, & hoc idem voluit Innocentius *in cap. cum ex officii, de præſcription.* ubi etiam fortius voluit, quod ſi quis habens auctoritatem ordinariam, crederet etiam ſe habere auctoritatem delegatam: quam tamen in veritate non habebat, & proteſtaretur velle tantum procedere auctoritate delegata: nihilominus proceſſus tenebit auctoritate ordinariæ juriſdictionis, quam tantum habebat: quod eſt ſingulare, firmiora namque reputantur illa quæ aguntur de jure communi, quam illa quæ aguntur de jure ſpeciali, *L. ejus militis, §. militia miſſus, ff. de teſtament. mili. & in authentic. de non alienan.* §. *quia verò veriſimile*, & ſemper in dubio quis videtur velle facere actum validum jure communi & ordinario: non autem ſpeciali, vel extraordinario, *L. quamquam, C. de teſtam. mili. & L. in teſtamento.* 1. *eod. tit.* & ideo dicit Freder. *de Sen. conſil.* 125. incipit *factum tale eſt, quædam domus*, quod ſi quis poteſt procedere, ut ordinarius, & ut delegatus, præſumitur; in dubio uti poteſtate ordinaria. Conſulo ergo, quod diſponentes circa majoriam exprimant ſe meliori poteſtate qua poſſent facere, & diſponere, ut omnis dubietas tollatur, & quod proteſtentur velle uti jure communi, & facultate, illa via, & forma, qua melius eorum diſpoſitio conſervari poſsit: & confert etiam ad prædicta, *L. habebat, ff. de inſtit.* per quam ibi not. Bal. quod licèt contraham tecum reſpectu unius mandati, quod te habere credebam: tamen poſſum agere contra te vigore alterius mandati, quod habes, licèt ignorarem tempore contractus, & ſic ſuſtinetur contractus, etiam ex alio mandato: de quo non fuit facta mentio, ut etiam plenius concludit Bart. *in ſua diſputatione*, incipienti *adunancia generalis*, & Bal. *in L. falſus, C. de furt.* & tetigit Bart. *in* L. *ambitioſa, col. ult. ff. de decret. ab ordi. facien.*

Sed erit pulchrum dubium, an in caſu quo perdatur majoria ex crimine læſæ majeſtatis, vel alterius criminis, an tenebitur de evictione, qui tale crimen commiſit ſi haberet unde poſsit ſolvere, & videtur quod ſic ex dicto Bal. *in §. rurſus. quib. mo. feu. ami. verſ. ſed quæritur utrum auctor.*

Quod autem dixi, quod neque per crimen læſæ majeſtatis perdantur bona majoriæ, imò adhuc veniant in ſequentem vocatum, an procedat in filiis delinquentis, qui ad majoriam eſſent vocati? Vide quæ dicam *in L.* 2. *tit.* 2. *part.* 7. ubi etiam tractabitur deo dante de filiis ante vel poſt delictum conceptis, & de intellectu, *L. quiſquis, C. ad leg. Jul. majeſt. & leg.* 6. *tit.* 27. *part.* 2. Et in caſu quo ex tenore inveſtituræ, vel alias bona, vel uſusfructus majoriæ confiſcarentur ſi poſſeſſor deſervivit Regi, ſi filius ejus, vel majoriæ ſucceſſor ſervivit inclinari debet Rex ad bene meritum, ut jubeat ei dari bona, neque tam debent attendi demerita patris, quàm merita filii, *L. non tantum, §. ſi emancipatus, ff. de bonor. poſſeſ. contra tabul.* & facit quod notat Bald. *in cap.* 1. *in princip. col.* 3. *verſic. quid ſi ſunt duo fratres, quib. mod. feu. ami.* ubi dicit, quod ſi ex duobus fratribus unus dereliquit dominum, alter ſua probitate defendit, quod tunc excuſatur unus propter alterum, propter conjunctionem perſonarum, & feudi.

Quid autem ſi villa ſeu caſtrum majoriæ confiſcarentur ex his quæ habentur *in L.* 22. *tit.* 13. *part.* 2. ibi: *eſſo miſmo deximos*, vide *dict. L. & quæ ibi dixi.* Facit etiam iſta lex ad id quod notat Bald. *in authentic. præterea, C. und. vir. & uxor. col.* 2. *verſic. ulterius etiam.* Nota quod prohibitus alienare, non poteſt per ſuum contractum, vel quaſi contractum introducere diſpoſitionem legalem in oppoſitum: imo tenetur curare ne id fiat, *L. ſi ita quis, §. ea, leg. in gloſſ. ff. de verborum obligat.* & adde Bald. *in Leg.* 1. *C. de inofficioſ. doti.*

Item etiam facit iſta lex ad deciſionem illius dubitationis, an diſpoſitio *authentic. res quæ, C. communia, de legat.* ſcilicet, quod bona ſubjecta reſtitutioni poſſunt alienari ex cauſa dotis, quando liberis legitima portio non ſufficeret, procedat etiam ſtante expreſſa prohibitione teſtatoris, quam quæſtionem latè tractat Jaſon. *in dict. authentic. res quæ, col.* 7. & 8. ubi aſſerit communem eſſe opinionem, quod procedat etiam ſtante expreſſa prohibitione, contra Baldum qui voluit contrarium *in §. donare, qualiter olim feud. alien. poſſ.* & communem opinionem tenet Doctor de Palat. *Rub. in repetitione, cap. per veſtras, de donatio. inter virum, & uxorum, col.* 55. & 56. *cum ſequentibus in formis minoribus.* Certe iſta lex partitarum, poteſt induci pro opinione Bald. ultra alia quæ pro ea inducit Jaſon. *in dict. authentic. res quæ.* Cum vult hæc lex, quòd ſtante iſta tali expreſſa prohibitione, ceſſet alienatio etiam ex diſpoſitione legali: & ſic licèt onus dotandi filias deſcendat à lege, ut *in leg. qui liberos, ff. de ritu nuptial. leg.* 8. *tit.* 11. *part.* 4. Licèt dici poſsit, quod iſta lex parum faciat: cum ratio ejus ſit, quia teſtator poteſt prohibere falcidiam, & prohibendo alienationem, per conſequens videtur prohibere diminutionem per viam falcidiæ, teſtator tamen non poteſt prohibere obligationem qua tenetur pater dotare filiam. Sed adhuc poteſt reſponderi, quod per expreſſam prohibitionem, quod neque ex cauſa dotis res ſubjectæ reſtitutioni alienentur, poteſt provideri per teſtatorem, ut tradit Alexand. *conſil.* 56. conſideratis verbis teſtamenti, 1. *vol.* quod etiam eſt repetitum *conſil.* 23. *vol.* 2. qui tamen ad hoc nihil allegat: de dicto tamen ejus meminit Ambroſius prout etiam refert Palati. Rub. *ubi ſupra, col.* 62. *in repet. L. filiusfamilias, §. divi. ff. de legat.* 1. & Jaſon. *in dict. authentic. res quæ.* In confirmationem tamen illius dicti Alexand. tradit Palati. Rub. *ubi ſupra*, quod ſicut poteſt adjici pactum, vel conditio, ut res non poſsit alienari in Eccleſiam, vel pium locum, ut tradit Bald. *in cap. Clerici, col.* 2. *de judic. & in cap. quæ in Eccleſiarum, de conſtitut. col.* 3. *verſic. ſed hic quæritur*, Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum, eod. tit.* Bald. & alii *In leg. ea, leg. C. de condiction. ob cauſ. per docto. in leg. ſi ita quis, §. ea lege, ff. de verborum oblig.* ſic etiam valere debet diſpoſitio: ne res alienetur etiam ex cauſa dotis, per hoc tamen non arbitror recedendum à communi opinione: cum expreſsior ſit prohibitio, quod neque propter dotem alienentur, quam ſi ſimpliciter alienatio prohibeatur, & quod dixi, quòd teneat expreſſa prohibitio, ut neque ex cauſa dotis alienetur. Limita & intellige quando prohibens non tenebatur ad dotem: nam ſi teneretur talis prohibitio non obſtaret, ut tradit Bart. *in leg. filiusfamilias, §. divi. ff. de legat.* 1. *quæſt.* 2. idem

Pa-

Palat. *Rub. ubi ſupra, col.* 65. text. notat. *in L. cum fideic. ff. de fideicommiſſar. liber. L. peto, §. prædium, ff. de legat.* 2. & crederem hoc procedere, etiam ſi mortuo patre nulla promiſſa dote ab eo, vel conſtituta, filia de reſtituendo gravata, talem dotem promitteret, vel conſtituerit, quicquid in contrarium voluerit Angel. *in authentic. de reſtitut.* & ea quæ parit colla. 4. ſuper gloſſ. quæ incipit, *ſed nonne*, quia videtur in hoc eſſe text. in contrarium *in L. mulier, §. cum proponeretur, ff. ad Trebellian.* & in ſpecie tenet Jaſon. *in dict. authentic. res quæ, col. fin. verſic.* 13. *limita.* & doctor de Palati. *Rub. ubi ſupra, col.* 66. Decius *conſil.* 376. viſo caſu propoſito. Adverte tamen, quòd hodie in regno, attenta mente, ll. regni, videtur dicendum, quod filia in quam deveniret majoria, in qua eſſent bona alienari prohibita: etiam ſi non exprimeretur, quòd neque ex cauſa dotis alienaretur: ſed generaliter eſſet prohibita alienatio, adhuc non poſſet ex cauſa ſuæ dotis alienare bona majoriæ; juxta diſpoſitionem, *d. §. cum proponeretur, & dict. authentic. res quæ*, quia in dictis juribus non erat dicta filia rogata reſtituere filiis ſuis, ſi eos haberet: ſed erat rogata reſtituere, ſi ſine filiis deceſſerit, unde filii erant in conditione, non in diſpoſitione juxta gloſſ. magis communiter approbatam *in L. Lucius, ff. de hæredib. inſtit.* unde in caſu *dict. §. cum proponeretur, eo.* caſu quo mulier non dediſſet bona fideicommiſsi in dotem, & contraheret matrimonium, poterat diſponere ad libitum de fructibus, tanquam de rebus paraphernalibus, juxta notat. *in leg. penult. ff. ad legem Falcid. & in leg. hac lege, C. de pact. convent. in leg. dotis, ff. de jure doti.* unde nullus fortè vellet contrahere matrimonium cum ea, & ſic non inveniret maritum, & ideò emanavit proviſio, *dict. §. & dict. authentic.* Item ſi daretur caſus, quod in caſu illo filia haberet filios, poterat ipſa bona libere alienare: & ſic maritus inveniret ſe, & illam ſi cum ea contraheret ſine bonis, ex quibus poſſent onera matrimonii ſuſtentare: unde conſideratur ibi, quòd maritus non aliter vellet contrahere: niſi dote data, ſeu promiſſa, & ideò neceſſaria fuit illa proviſio, ut fideicommiſſum ex cauſa dotis minueretur. In regno verò noſtro maritus habet adminiſtrationem bonorum uxoris etiam non dotalium, & fructus ita ſunt ſui, ſicut eſſent fructus doti: ſunt enim omnes fructus communes inter virum, & uxorem, ex quibuſcumque bonis percipiuntur, ſecundum, ll. regni, ſecundum quas etiam neque mulier ſine aſſenſu viri poteſt diſponere de rebus ſuis, etiam paraphernalibus. Item in caſu majoriæ filii ſunt in diſpoſitione, & ad eam vocati à primo diſponente. Præterea de jure regni nihil amplius poſſet habere maritus: ſi hæc bona majoriæ ſibi darentur in dotem, quam ſi ſimpliciter contraheret matrimonium, neque videmus quod mariti curent, quod talia bona ſibi aſsignentur in dotem: tantum procuratur, quod uxor ſit dives, & habeat bona: & hoc habito non curatur de conſtitutione dotis: imò libenter volunt recipere bona ſine aſsignatione dotis: quia minus obligantur, unde videtur, quod ceſſet diſpoſitio dictarum, ll. à ceſſante ratione. Imo per hoc videtur caſus in *d. §. cum proponeretur*, ibi cum dicit niſi de fructibus poſſit ſibi provideri de dote: cum igitur tantum importet ad matrimonium majoria, quæ trahitur ſine aliqua aſsignatione dotis: ſicut ſi aſsignaretur in dotem, ceſſare debet dicta diſpoſitio, & non poterit in regno talis filia, ſeu alia fœmina, in quam veniret majoria alienare ejus bona, etiam propter cauſam ſuæ dotis: & bene etiam ad prædicta confert quòd habetur *in cap. nuper. de donation. inter vir. & uxorem.*

Quando verò non tractaretur de dotæ filiæ, in quam venit majoria, ſed de dotandi aliis liberis deſcendentibus à primo diſponente, eſt dubium an ſi tales liberi nati ſunt jam ipſo diſponente mortuo, poſſint dotari de bonis majoriæ: in quo videtur velle Paul. de Caſtr. quod ſic *in d. §. proponeretur, in principio.* Cum tradit quid fuerit illius, §. diſpoſitioni additum per diſpoſitionem *authentic. res quæ*, & dicit quòd primo additur: quia in d. §. tantum habetur de filia inſtituta, & de reſtituendo gravata: in dicta verò authenthic. idem deciditur in nepote ex filio, vel in pronepote ex nepote, & ſic de cæteris deſcentibus: ut ibi colligitur in verbo liberis quòd comprehendit omnes deſcendentes: nam onus dotandi omnium perſonarum prædictarum pertineret ad teſtatorem, ſi viveret ut *in L. dedit dotem, ff. de collatio. bono. leg.* 8. *tit.* 11. *part.* 4. unde ſecundum eum cenſentur voluiſſe quòd faceret illud quod teſtator eſſet facturus, arg. *L. cum ſervus, ante fin. ff. de condit. & demonſt.* ibi namque ipſe vivus. Secus in nepote ex filia, vel pronepote ex nepote: quia onus dotandi illas non pertinet ad primum diſponentem, ſed ad parentes illorum, per ea, quæ not. gloſſ. *in L. à filia, ff. ad Trebel.* vult ergo Paul. de Caſt. quòd de mente primi diſponentis ſit, licèt jam ſit mortuus, quòd in omnibus deſcendentibus ejus per filium, vel nepotem poſsit fieri alienatio ex cauſa dotis, juxta diſpoſitionem *d. authentic. res quæ*, de quo ego multum dubito, & potius inclinarem in contrarium, & primo excludo caſum indubitabilem, ubi conditor majoriæ etiam ex cauſa dotis prohiberet alienationem: nam tunc diſpoſitio ejus ſervanda eſt (ut dixi) & etiam in iſto caſu eſt de mente Paul. de Caſt. Cum fundamentum ejus ſit quòd ſi viveret ipſe feciſſet: & ſic quod cenſetur voluiſſe, quòd fiat poſt ejus mortem. Quod fundamentum ceſſat ſtante voluntate expreſſa in contrarium, quando verò non fuit hoc expreſſum, ſed ſimpliciter prohibuit alienationem, tunc videtur, quòd in liberis natis eo mortuo, in quo nulla fuit orta obligatio dotandi, non cenſeatur idem voluiſſe quod fieret, ac ſi ipſe viveret, neque præſumitur voluiſſe contra ſuam prohibitionem bona diſtrahi in eo, in quo ipſe nullo modo erat obligatus, arg. *L. cum de indebito. ff. de probationib.* & ubi poteſt ſumi alia conjectura non præſumitur donatio, ut tradit Bald. *in L.* 1. *C. ad Trebell.* & conſtat hîc voluiſſe bona integra velle manere in majoria, & ſi talis conjectura donandi daretur, eſſet deſtruere omnes majorias, vel penè omnes. Si tale quid permitteretur in deſcendentes in infinitum, & *L. cum ſervus*, alleg. per Paul. nihil in hoc probat. Imò ibi illa præſumptio tendebat ad conſervationem majorem bonorum ex redditione rationum, quàm in eorum diminutionem, & procedet hoc magis indubiè de jure regni, ex quo per contractum matrimonii filius liberatur à patria poteſtate, juxta l. Tauri: & ſic nulla obligatio dotandi eſſet in avo paterno nepotem ex filio: & facit ad prædicta *L.* 1. *§. ſi quis proximior, ff. und. cogn.* ibi nam ſi poſt mortem neque obſtabit alii, neque ipſe admittetur: quia nec fuit proximior cognatus ei, quo vivo nondum animal fuerit, & *L.* 1. *§. ſciendum, cum ſimilibus, ff. de ſuis, & legi. hære.* Præterea ratio fundamentalis, *d. authentic. res quæ*, ut tradit Paul. de Caſt. *conſil.* 80. 1. *vol.* quia per ſupra ſcriptum eximium conſultorem, &c. eſt, quia pater tenetur filiam dotare, unde ſicut non poſſet huic obligationi derogare ſubjiciendo res ſuas reſtitutioni, quominus ob dictam cauſam fieret diminutio: ita neque prohibendo illarum alienationem: cum non debeat eſſe in poteſtate debitoris ab obligatione ſe eximere, *L. ſicut, C. de action. & oblig.* Si igitur iſta eſt ratio, & talis obligatio ceſſet, prout ceſſat in primo diſponente, qui nunquam fuit obligatus ad dotandum neptes, vel proneptes, quæ non erant, nec fuerunt in rerum natura, eo vivo, patet, quòd potuit bona ſua ſubjicere reſtitutioni, & prohibere alienationem: neque talis deſcendens habet de quo conqueratur: cum nunquam habuit talem aſcendentem obligatum. Præterea etiam Paul. *in d. conſil.* videtur declarare ſe circa id quod dixerat *in d. §. cum proponeretur, & in d. authentic. res quæ, pen. col.* ſ. ut quod dixit, procedat quando tantum erat prohibitio tacita legalis, de non alienando: eo quod bona erant ſubjecta fideicommiſſo: quando verò eſſet expreſſa prohibitio, & defectus non eſſet in poteſtate diſponen-

tis,

tis, & prohibentis: tunc non procedat diſpoſitio, *d. authentic. res quæ.* Sed adhuc inſtabit quis: quia ſecundum hoc nihil ſpecialitatis, vel prærogativæ inductum fuerit per *d. authentic. res quæ*, ex quo dicitur, quòd tantum procedat in obligato ad dotandum, ſeu quando in perſona primi diſponentis nata fuit obligatio dotandi: ad quod reſpondeo quòd adhuc eſt multum favoris, & prærogativæ: quia ipſo mortuo tantum poterat agere filia pro ſua legitima, vel neptis quę fortè non ſufficeret ad conſtituendam dotem, ſecundum qualitatem filiæ, vel neptis, & alia de quibus in L. *filiæ*, *ff. de legat.* 3. & tetigi *in* L. 8. *tit.* 4. *part.* 5. *in gloſſ.* ſuper parte, *tambien.* Et iſtud introductum fuit per dictam authenticam, ut legitima non ſufficienti mitti poſſit manus ad bona prohibita alienari: vel poteſt dici quod multum inducat de novo illa authentica, ut ſtante, tantum tacita prohibitione legali, ex præſumpta voluntate defuncti diſponentis, bona ſubjecta fideicommiſſo poſsint alienari pro dote, etiam per liberos, qui non erant in rerum natura, vivo primo diſponente: quod non eſt ſtante expreſſa prohibitione, ut dixi velle Paul. de Caſtr. *in dict. conſil.* Sed primum mihi plus placet, & quod in hoc nulla ſit differentia inter expreſſam, & tacitam prohibitionem: & confert ad prædicta, quia majoricatus in multis participat de natura feudi: & arguitur de uno ad aliud, ut tradit Bald. *in L. cum antiquioribus*, *C. de jur. deliber.* Socin. *conſil.* 47. *vol.* 3. & videmus, quòd feudum non poteſt dari in dotem, ut *in cap.* 1. §. *donare*, *qualiter olim feu. alien. poſſ.* & per illum text. dicit ibi Bald. quod *authentic. res quæ*, non habet locum in re feudali, & in caſu in quo permittitur aliquando feudum dari in dotem, procedit pro vita vaſſalli dantis in feudum tantum, & non perpetuò, ſecundum Innoc. & Doct. *in d. cap. nuper*, & poſtea revertitur feudum mortuo vaſſallo ad eum, ad quem ex forma inveſtituræ reverti debet, ſecundum prædictos Doctor. & tradit Felinus *in cap. quæ in Eccleſiarum*, *de conſtitut. col.* 29. hinc etiam videmus quotidiè à Rege impetrare licentias, & facultates, ut de bonis majoriæ poſsint filię dotari, vel bona majorię obligari pro reſtitutione dotis, & impetrantur quotidiè à deſcendentibus primi diſponentis, quaſi ſit pro certo habitum, aliter non poſſe de jure fieri: quia fruſtra precibus impetratur quod à jure communi conceditur, *L.* 1. *cum ſimilibus*, *C. de theſaur. lib.* 10. L. *cum per abſentiam*, *C. quib. non objicitur long. tempor. præſcrip.*

Et licèt non ſit diſputandum de hoc de poteſtate Principis auferentis per tales licentias jus futuri fideicommiſsi, juxta ea quæ plenè tradit Alexand. *conſil.* 2. viſis codicillis legitimatione, & aliis, 1. *volum. & conſil.* 94. ubi ad finem dicit, quòd ſecundum illud conſilium fuit judicatum. Conſulo tamen dominis de conſilio Regis ad hoc deputatis, ut raro & cum magna cauſa iſtæ, & ſimiles facultates in everſionem bonorum majorię, & fideicommiſsi, dentur: ſi enim darentur ſine cauſa juſta, fortè tenerentur ad intereſſe parti læſæ, ex eo quod notat Bald. poſt gloſſam ibi *in* §. *fin. col.* 5. *verſic. item not. ex iſta gloſſ. de pace jurament. firman.* & quę habentur *in* L. 31. *tit.* 18. *part.* 3. & vide Petrum de Anchar. *in regul. poſſeſſor. col.* 17. *verſic.* 5. *quæro*, *de regulis juris*, *lib.* 6. & ipſe Princeps concedens tales licentias ſine cauſa, non juſte faceret, neque videtur poſſe per prædicta, vel ſaltem tenebitur gravato providere de bono cambio, ut notanter voluit Innoc. *in cap. niſi cum pridem, de renun. col.* 2. *verſic. nos credimus*, & neque alienans, neque recipiens erunt tuti in conſcientia juxta gloſſ. *in cap. non eſt*, *de voto.* Item, & ſæpe patres in præjudicium filiorum, vel filiarum quibus defertur majoria impetrant facultates regias cum filii ſint ſub eorum poteſtate, & protectione videntur delinquere, arg. *L. deferre*, §. *item eos*, *ff. de jure fiſci*, unde non debet eis faveri. Tales licentiæ tendunt contra publicam utilitatem, quæ conſiſtit in conſervandis bonis in familia nobilium, L. 1. §. *denuntiare*, *verſic. publicè enim intereſt. ff. de vent. inſpi.* & quod tradit Joannes Andr. in additio. ad Specul. *tit. de ſucceſsion. ab inteſtat.* ubi referens diſputationem Jacob. de Aren. dicit pertinere ad publicam utilitatem, quod agnatis, & familiæ divitiæ conſerventur: conſtat enim, quod per divitias familiarum conſervatur honeſtas, quę perit per inopiam, ut *in authentic. de teſtibus*, §. *ſancimus*, *collat.* 7. *& ſicut principatus diviſione deſtruuntur*, *ut in* §. *præterea ducatus*, *de probibi. feud. alien.* per Fredericum, ita etiam patrimonia, ut experientia docet, ut tradit Socin. *conſil.* 47. *vol.* 1. *col.* 2. & inter nobiles melior eſt quandoque aliorum filiorum diſperſio, quàm hæreditatis diviſio, ut tradit Abbas referens dictum Beati Bernardi *in cap. licèt*, *de voto.* Reſcripta contra publicam utilitatem, & in damnum aliorum vocatorum ad majoriam, non ſunt concedenda, *L. reſcripta*, *C. de precib. impera. offeren. L. fin. C. ſi contra jus, vel utilitatem publicam*, *cap. reſcripta*, *& cap. decenti*, *verſic. omnes*, 25. *quæſt.* 2.

Quid autem ſi Rex dedit licentiam extrahendi unam rem, vel prædium à majoria pro dote filiæ, eo quia pater non habebat aliunde unde dotaret: an ſi pater poſtea perveniat ad pinguiorem fortunam, teneatur ipſe dotare, & res ita alienata reverti debet ad majoriam? Videtur dicendum, quod non, per ea quæ not. gloſſ. *in d. authent. res quæ*, & in corpore, unde ſumitur, & probatur *in d. L. mulier*, §. *cum proponeretur*, *& faciunt*, quæ not. gloſſ. *in L. ubi adhuc*, *C. de jure dotium*, & Bart. *in* L. *ſi conſtante*, *in princ. ff. ſoluto matrimon. in quæſt. illa*, ſi vir incipiat eſſe dives poſt dotem datam uxori, propter ejus paupertatem. In contrarium facit quod not. Innoc. *in cap. quia plerique*, *de immunit. Eccleſ.* tradit Socin. *conſil.* 164. *vol.* 2. ubi dicit, quòd ſi Princeps ſubſiſtente aliqua cauſa abſtrahit rem uni, ſi poſtea ceſſat cauſa, ceſſat diſpoſitio: & res ablata debet reſtitui: & quia auctis facultatibus, tollitur privilegium paupertatis, L. *non tantum*, §. *eos*, *ff. de excuſation. tuto. L. cura*, §. 1. *ff. de muneri. & bono. L. his oneribus*, §. *auctis*, *ff. de vacat. mune.* L. *Titia*, §. *uſuras*, *ff. de leg.* 2. Præterea hoc videtur de mente Bart. *in d.* L. *ſi conſtante*, *in princ. col. fin.* quem pro prima parte jam citavi cum diſtinguit in quæſtione illa. Quod ſi actus ſuperveniens qui ab initio impediret actum geri, tendit ad eundem effectum cum actu geſto, & tunc ex ſupervenienti caſu non tollitur id quod eſt geſtum, L. *verbis*, *ff. ad legem Falcid.* Si verò tendit ad contrarium effectum cum actu celebrato, & tunc vult quòd retractetur actus ex ſupervenienti caſu, & ita reſpondet ad *d. L. cura*, §. *deficientium*, *ff. de mune. & bonor. cum ſimilibus.* Unde in caſu quęſtionis propoſitæ divitiæ ſupervenientes tendunt ad contrarium effectum actus celebrati, ſcilicet permiſsionis ob inopiam extrahendi pro dote rem majoriæ: & videtur dicendum, quod res redire debeat ad majoriam, & pater dotet ex ſupervenientibus divitiis. Sed dicendum videtur, quod extractio talis rei, & conſtitutio dotis ex ea facta non retractetur, licèt ſuperveniant divitiæ, ut in regula factum legitimè de regulis juris, lib. 6. & quia cum actus eſt jam confirmatus, tunc per ceſſationem cauſæ non debet ejus effectus retractari, *L. qui res*, §. *aream*, *ff. de ſolut.* L. *ſancimus*, 1. *C. de adminiſtra. tuto.* Alexand. *in d.* L. *ſi conſtante*, *in princip. col. fin.* fortè tamen compeliendus eſſet extrahens vigore talis facultatis de talibus divitiis ſupervenientibus ſubrogare aliam rem in majoria valoris rei, quæ extracta fuit, & optima cautela erit, quod in talibus licentiis ita ſpecificetur, & illud ad quod allegavi Innocent. *in d. cap. quia plerique*, non videtur ita indiſtinctè verum, neque Innocent. hoc dicit, ita Socinus *in d. conſil.* eum retulit, ut per te poteris videre, erit ergo optimum, ut cum tales licentiæ conceduntur, quod dixi, exprimatur, & ita licentia limitetur, vel exprimatur, quod tali caſu res ſic extracta, reincidat in majoriam, & pater extrahens pro dote filiæ dotem ſolvat de ſupervenientibus divitiis.

Etſi de conſenſu alienantis ex facultate Regia, & emp-

emptoris diſſolvitur alienatio, videtur quòd res redeat in majoriam, ut *in L. voluntate*, *ff. quib. mod. pig. vel hypot. ſol.* & vide quòd habetur *in* L. *ſicut*, §. *ſi voluntate*, *eod. tit. & cap. fin.* 33. *q.* 2. & gloſſ. *in cap. nuptiarum*, *in parte uxores*, 27. *quæſt.* 1.

Ex quibus decides quòd ſi res ſit extracta à majoria ex facultate regia, & de ea ſit factus alius majoratus, an ſi res redeat ad priorem dominum poſsit iterum ex ea condere majoriam? In qua quæſtione videtur dicendum, quòd res ſic re habita non reincidat in majoriam, ut probatur *in L. ſi ita legatum*, §. *ſi domus*, *ff. de legat.* 1. & probatur etiam *in dict.* §. *ſi voluntate*: unde ad faciendum de ea novam majoriam in præjudicium filiorum opus erit nova facultate, & adde quæ dixi ſupra parum poſt principium hujus gloſſ.

Advertè etiam, quòd qui ludit rem majoriæ per inde eſt ac ſi rem alienaſſet unde incideret in pœnam alienantis, gloſſ. not. *in L.* 3. §. *miles*, *ff. de re mili.*

Et quid ſi luderet ſuper re majoriæ in tanta quantitate quòd non eſſet ſpes luitionis? Vide *L. qui habebat*, *ff. de legat.* 3. & Bald. *in* §. *aut ſi libellario quib. mo. feu. amit.* Item advertè quòd ſi quis habuit à Principe licentiam vendendi rem majoratus, & morte præventus non fecit, non poterit ſucceſſor ejus in majoriam vendere ex tali facultate, ut tradit notanter Bald. *in* §. *Marchio, col.* 1. *verſic. pone conceſſum eſt privilegium*, *de his qui feudum dare poſſ.* Item, & advertè, quòd ſi ille qui habuit licentiam vendendi rem aliquam majoriæ emat talem rem per interpoſitam perſonam, ut fortè alteri filio relinquat, quòd non obſtante tali licentia, & tali alienatione, vocatus ad majoriam poterit talem rem petere, arg. *L. ſi is qui bonis*, *ff. de acquir. hære.* adde Bald. *in L. ordo. col.* 2. *verſic. quæro data eſt poteſtas*, *C. de execu. rei judic.*

An autem pretium quòd habetur ex re quę permittitur vendi ex majoratu ſit majoriæ, ut convertatur in emptionem alicujus rei immobilis, & ſi in facultate ad vendendum hoc non exprimatur? Videtur, quòd ſic ex his quæ not. Bald. *in cap.* 1. *de feud. non habente prop. naturam feudi*, *verſic. quæro nunquid pretium*, ex quo in caſu iſto pretium habetur ex cauſa lucrativa.

Sed quid ſi poſſeſſor majoriæ juravit, quod non alienabit res majoriæ quæ tamen poſtea impetravit licentiam à Rege quod poſſet alienare tacens de juramento præſtito, an poterit tunc alienare? Videbatur, quòd ſic ex dicto Bald. *in dict. cap.* 1. *in princ. col.* 4. *de his qui feud. dare poſſunt*, *verſic. & circa hoc quæro ſi prælatus juravit*, referens Joan. And. *in cap. ut ſuper de rebus Eccleſiæ non alienan.* dicentem quòd ſi prælatus juravit non alienare ſine licentia Papæ, quòd ſi impetrat licentiam à Papa tacito juramento, quòd poteſt alienare, neque ſit tranſgreſsio juramenti. Videtur tamen in hoc dicendum, quòd ſi iſtud juramentum, præſtatur futuris ſucceſſoribus, vel ad eorum favorem, & conſervationem rerum majoriæ, quòd tunc non valebit alienatio etiam ſi impetret licentiam tacito juramento, quòd & eſt de mente Joan. And. *in dict. cap. ut ſuper*, dum dicit, quòd ſi juraſſet non alienare ſine licentia metropolitani, quòd tunc ſi impetraret à Papa talem licentiam tacito juramento non teneret licentia neque poſſet fieri alienatio.

Advertè etiam quòd vigore talis facultatis regiæ non debent vendi, neque pro dote obligari res pretioſiores, ſeu Rex magnæ majoriæ, ſi de vilioribus poteſt ſatisfieri, quia verſari debet in hoc arbitrium boni viri, *L. magis puto*, §. *ne paſsim*, *ff. de reb. eor.* & ibi Bal. notabiliter, Bar. *in* L. *alio. ff. de alim. & ciba. legat.*

Et ſi data fuit licentia regia ad obligandum majoriæ pro dote, videtur, & dari ut poſsint vendi, L. *ſi pupillorum*, §. 1. & ibi Bal. *ff. de rebus eorum.* Si tamen licentia daretur ad vendendum, non poſſent ejus virtute res majoriæ obligari, ut *in d.* L. *ſi pupillorum*, §. *ſi prætor*, quia à forma decreti non eſt recedendum, adde L. *fin. C. de præd. curial. lib.* 10. & gloſſ. *in* L. *non debet*, *ff. de regul. juris.*

Sed pone, quòd data fuit licentia alternativè ad vendendum, vel ad obligandum res majoriæ pro aliqua neceſsitate poteſt enim ſic alternativè dari, ut *in d.* §. *ſi prætor.* an tunc ſi eligat obligare, poſsit poſtea vendere? Et videtur, quòd non per text. *in L. cujus*, *ff. de curato. furio.* quòd fortè procederet ſi per viam obligationis ſatis eſſet neceſsitati conſultum, non alias.

Quid autem ſi poſſeſſor majorię legavit aliquam rem majoriæ, & poſtea impetravit facultatem regiam ad extrahendum talem rem à majoria, an reconvaleſcit legatum? Vide L. *ſervum filii in princ. ff. de legat.* 1. & ibi Barto. & Paul.

Quid autem ſi ille qui vult impugnare alienationem rei majoriæ cum facultate Regis factam ſit Clericus videtur, quòd ſi tempore facultatis jam erat Clericus, quòd poſsit: quia ſi Princeps de eo diſpoſuit: ut non poſsit contravenire non potuit ex defectu poteſtatis: ſi verò tantum generaliter providit, quòd nullus contraveniat: iſta verba generalia non referuntur ad impoſsibilia diſponenti, & ad ea ad quæ ſua juriſdictio ſe non extendit, vide Bal. *in* L. *fin.* §. *in computatione in fin. C. de jure delibe.* & Bar. *in L. ſi quis ſub conditione*, *ff. de conditionibus inſtitutionum.*

Sed pone, quòd Rex dedit licentiam alienandi aliquam rem majoriæ, an ille ad quem pertinet poſt mortem alienantis poterit impedire traditionem poſſeſsionis offerendo pretium rei, ad ſublevandam neceſsitatem pro qua venditur? Videtur dicendum, quòd ſic, & facit bene quod nota. Bal. *in* §. *deniq. verſic. item nota. quæ fuit prima cauſa benefi. amittendi*, ubi & tractat de ſucceſſore, qualiter impediat alienationem. Imo & videtur, quòd nec dum proximus in gradu hoc poſſet verumetiam quilibet alius de familia vocatorum facit, L. *qui Romæ*, §. *cohæredes*, *ff. de verborum obligationibus*, & text. ſingularis in ratione ſui, *in L. virilis*, *ff. de legat. præſ.* §. *ſi adjerit*, *& facit optime*, *L. peto*, §. *fratre*, *ff. de legat.* 2. Item, & videtur, quòd tali caſu locus ſit rectratui ex legis diſpoſitione, quia res eſt de genere ſeu avolengo.

Quid autem ſi Princeps dedit licentiam alienandi ex majoria pro dote filiæ: & tamen pater non dotavit filiam: ſed in ſuos uſus expendit, an poterit ſucceſſor majoriæ petere res alienatas? Videtur, quòd ſic ex dicto Barr. per text. ibi *in* L. *is qui*, §. *ei qui*, *ff. de legat. præſ.* vid. tamen quæ dixi *in* L. 24. *tit.* 3. *part.* 5. adde etiam, L. *ſi operarum judicio*, *ff. de oper. liber.* juncta gloſſ. ibi in verbo *danda*, *verſic. ſed quare incerta*, unde idem eſſet ſi venditor pretium non conſumpſit unde pecunia illa convertetur in utilitatem majorię. Item ſi alienatio fuit nulla, ſeu non teneat, res debet manere penes majorem filium, & non penes omnes hæredes, L. *ſicut*, *ff. de operis libert.*

Sed quid ſi ille, qui ex facultate poterat extrahere à majoria rem aliquam pro dote filiæ, vel alias leget filiæ talem rem, cum onere ſi ipſa dederit filio ſuo, qui ſuccedebat in majoria talem rem, vel tantam quantitatem: & erat talis majoria, in qua non ſuccedebat fœmina ſtantibus maſculis: contingit, quòd moritur pater, item, & filius maſculus, & ſuccedit quidem maſculus tranſverſalis, cui filia recuſat dare rem, vel quantitatem à patre injunctam, dicens, quòd ipſa eſt hæres fratris: & ſic ad impletum eſt onus injunctum, an teneatur adhuc ſolvere tranſverſali ſuccedenti in majoria, quòd ſolvere debebat fratri? Dic, quod ſic per text. nota. *in* L. *ſi is qui*, §. *fin. ff. de legat. præſ.*

Item pone quòd quis impetravit à Rege, ut poſsit extrahere à majoria talem rem pro ſecundo filio, qui filius ante aceptationem mortuus eſt, an revertetur talis res ad majoriam? Et videtur quod ſic, per text. *in L. proponebatur*, *ff. de caſtren. pecu. & L. filiusfamilias*, *& L. hæreditatem*, §. *pater*, *cum ſequent. eod. tit.* & confert ad hoc, quòd ſi Rex conceſsit quod poſſet vendere rem majorię Titio non videtur concedere, quod vendat Scio, ſecundum Andr. de Iſer. *de probib. feudi aliena.* per Freder. *cap. Imperialem*, 1. *reſponſor. L. cum ſervo*, 1. *reſponſor. ff. de contrahenda emptione*, Lucas de Pen. *in L. ſi quantum*,